

RAUTAVAARA

PARAS LUONNOSTAAN

Rautavaaran koulukeskuksen opiskeluhooltosuunnitelma esiopetus, perusopetus ja lukio

Hyvinvointilautakunta 8.11.2023

Esityslistan liite, § 80

Sisällys

1	Yleistä opiskeluhollosta	4
2	Arvio opiskeluhollo kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluholtopalveluista	5
3	Yhteisöllinen opiskeluholto ja sen toimintatavat	5
3.1	Yhteisöllinen opiskeluholtoryhmä	6
3.2	Koulu yhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhollo edistämiseksi	6
3.2.1	Koulun järjestyssäännöt	6
3.2.2	Poissaolot ja niihin puuttuminen	7
3.2.3	Kiusaamisen ennaltaehkäisy ja kiusaamistilanteiden hoitaminen	7
3.2.4	Koulutapaturmat ja ensiapu	7
3.2.5	Koulumatkojen ja koulukuljetusten turvallisuutta koskeva ohje	7
3.2.6	Ohje tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäisemiseksi ja käyttöön puuttumiseksi.....	8
3.2.7	Yhteistyö terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välillä.....	8
3.3	Yhteistyö koulutuksen siirtymävaiheissa sekä jatko-opintojen suunnittelussa.....	8
3.3.1	Siirtymä varhaiskasvatuksesta esikouluun sekä esikoulusta alkuopetukseen	9
3.3.2	Siirtymä alakoulusta yläkouluun:.....	9
3.3.3	Siirtymä peruskoulusta jatko-opintoihin:.....	9
3.3.4	Siirtyminen kuntien välillä:	10
3.4	Yhteistyö koulun ulkopuolisten tahojen kanssa yhteisöllisessä opiskeluhollossa	10
3.5	Oppilaiden ja koulu yhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt	10
4	Yksilökohtaisen opiskeluhollo järjestäminen	12
4.1	Monialainen yksilökohtainen asiantuntijaryhmä ja ryhmän ja opiskeluholtokertomus.....	12
4.2	Oppilaan ohjaaminen yksilökohtaisen opiskeluhollo palveluihin.....	13
4.2.1	Koulupsykologin palvelut.....	13
4.2.2	Kouluterveydenhoitajan palvelut.....	14
4.2.3	Koulukuraattorin palvelut	14
4.2.4	Koulupsykykarin palvelut	15
4.3	Oppilaan sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen koulussa.....	15
4.4	Yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen, joustavan perusopetuksen ja sairaalaopetuksen yhteydessä.....	16
4.5	Opiskeluhollo tuki kurinpitorangaistuksen tai opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä.....	16
4.6	Yksilökohtainen yhteistyö koulun ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyötahojen kanssa	17
4.6.1	Yhteistyö lasten ja nuorten perustason päihde- ja mielenterveyspalveluiden kanssa	17
4.6.2	Yhteistyö lapsiperheiden sosiaalityön ja lastensuojelun kanssa	18
4.6.3	Yhteistyö etsivän nuorisotyön kanssa	19
4.6.4	Yhteistyö poliisin kanssa	20

5	Opiskeluhuollon yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa	22
6	Opiskeluhoitosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen	22
7	Liitteet	24
7.1	Koulun järjestyssäännöt	25
7.2	Poissaolot ja niihin puuttuminen	26
7.3	Kiusaamistilanteet ja kiusaamisen ennaltaehkäisy -toimintamalli	27
7.4	Yhteystiedot	33

1 Yleistä opiskeluhuollosta

Laki oppilas- ja opiskelijahuollosta (1287/2013) tuli voimaan 1.8.2014. Hyvinvointialueiden käynnistyessä (1.1.2023) lakiin on tehty muutoksia (377/2022). Laki kattaa oppilas- ja opiskeluhuollon palvelut esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen ja siinä säädetään oppilaan sekä oppivelvollisuuslain tarkoitetussa koulutuksessa olevien opiskelijoiden oikeudesta opiskeluhuoltoon. Vuoden 2023 alusta opiskeluhuoltoa toteutetaan opetustoimen sekä hyvinvointialueen monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä. Koulutuksen järjestäjä on vastuussa opiskeluhuollon kokonaisuuden suunnitelmallisesta toteuttamisesta. Opiskeluhuolto tulee järjestää yhteistyössä opetustoimen sekä hyvinvointialueen opiskeluhuoltopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa siten, että opiskeluhuollosta muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Tätä varten koulutuksen järjestäjän on laadittava koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma ja vastattava sen toteuttamisesta.

Opiskeluhuollolla tarkoitetaan oppilaiden ja opiskelijoiden hyvän oppimisen, psyykkisen ja fyysisen terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä, sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa koulu- ja oppilaitosyhteisössä. Se on laaja-alaista ja monipuolista hyvinvoinnin edistämiseen tähtäävää työtä, jota ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Opiskeluhuoltoon sisältyvät perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen järjestäjän ja lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen koulutuksen järjestäjän päättämä opiskeluhuolto sekä opiskeluhuollon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut.¹ Opiskeluhuollon palvelut ovat vuoden 2023 alusta lukien hyvinvointialueen järjestämisvastuulla. Hyvinvointialue, jonka alueella oppilaitos sijaitsee, vastaa opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelujen järjestämisestä alueellaan sijaitsevien oppilaitosten opiskelijoille heidän kotipaikastaan riippumatta.

Opiskeluhuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhuoltona. Lisäksi opiskelijalla on oikeus oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaiseen yksilökohtaiseen opiskeluhuoltoon. Opiskeluhuoltoa toteutetaan opetustoimen sekä hyvinvointialueen monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa.²

Yhteisöllisellä opiskeluhuollolla tarkoitetaan koulun hyvinvointia tukevaa toimintakulttuuria, jolla huolehditaan oppilaiden ja yhteisön hyvinvoinnista sekä ympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Yhteisöllisen opiskeluhuoltotyön suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista vastaa koulu- tai oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltoryhmä.³

Lisäksi oppilaalla ja opiskelijalla on oikeus **yksilökohtaiseen opiskeluhuoltoon** ja maksuttomiin opiskeluhuollon palveluihin. Yksilökohtaiseen opiskeluhuoltoon sisältyvät koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. Siihen kuuluu myös monialainen asiantuntijaryhmä, joka kootaan tapauskohtaisesti oppilaan tueksi. Yksilökohtainen opiskeluhuolto perustuu aina vapaaehtoisuuteen ja sen toteuttaminen edellyttää suostumusta.

Opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan **opiskeluhuoltosuunnitelma**. Opiskeluhuoltosuunnitelman laatimisesta vastaa koulun yhteisöllinen **opiskeluhuoltoryhmä**. Suunnitelma tehdään yhteistyössä koulun henkilöstön, oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa.⁴

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten suunnitelmassa on oppilaitoskohtaisesti seuraavat tiedot:

- 1) arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista;
- 2) oppilaitosyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhuollon edistämiseksi ja tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi;

¹ Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 3 § mom.2 (377/2022)

² Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 3 § mom. 4 (377/2022)

³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 § 1 mom. (1287/2013)

⁴ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (377/2022)

- 3) yhteistyön järjestäminen opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä oppilaitoksessa työskentelevien ja muiden opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa;
- 4) suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimenpiteet opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi 6 §:n mukaisesti.

Opetuksen järjestäjäkohtaisen opiskeluhuoltosuunnitelman hyväksyy Rautavaaran kunnassa hyvinvointilautakunta. Koulutuksen järjestäjän on seurattava opiskeluhuoltosuunnitelman toteutumista oppilaitoksissa ja tarkastettava sitä tarvittaessa.

2 Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista

Rautavaaralla toimii yksi yhtenäiskoulu sekä lukio. Yhtenäiskoulun alla toimii lisäksi kunnan esiopetus. Tätä kokonaisuutta kutsutaan nimellä Rautavaaran koulukeskus. Rautavaaran koulukeskuksessa opiskelee vuosittain noin 160 oppilasta ja opiskelijaa. Noin 18 % oppilaista/opiskelijoista kuuluu tehostetun tai erityisen tuen piiriin. Toimintaympäristön erityispiirteinä on valtakunnallisella tasolla alhainen perheiden sosio-ekonominen tausta sekä sijoitettujen lasten runsas lukumäärä. Paikkakunnalla toimii 21-paikkainen lastensuojelulaitos.

Ensisijainen vastuu yhteisön hyvinvoinnista on koulun tai oppilaitoksen henkilökunnalla. Yhteisön toimintakulttuurin kehittämistä ja yhteisöllistä työtä johtavat rehtori ja apulaisrehtori. Rautavaaran koulukeskuksella on saatavilla kouluterveydenhoitajan, -kuraattorin sekä -psykologin palveluja sekä etäpalveluna koulupsykykarin (psykiatrinen sairaanhoitaja) palvelu. Lasten ja nuorten tukena ovat myös perheneuvolan palvelut ja perhetyö. Edellä mainittujen palveluiden järjestämisestä vastaa Pohjois-Savon hyvinvointialue. Rautavaaralla toimivat myös nuorisotyö ja etsivä nuorisotyö, joista vastaa Rautavaaran kunta.

Opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskeluhuollon psykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä sen jälkeen, kun opiskelija on tätä pyytänyt. Kiireellisessä tapauksessa mahdollisuus keskusteluun on järjestettävä samana tai seuraavana työpäivänä.⁵

Koulupsykologin resurssia koulukeskuksella (esiopetuksen, perusopetuksen ja lukion yhteinen resurssi) on käytössä yhteensä 0,04 henkilötyövuotta. Lukuvuoden 2022–2023 aikana resurssi on kulunut käytännössä kokonaan yksilötyöhön, ja lakisääteisten rajojen noudattaminen on ollut haastavaa. Syksyllä 2023 psykologipalvelut eivät ole toteutuneet pääsääntöisesti lainkaan. Kuraattoripalveluita koulukeskuksella on käytettävissä 0,21 henkilötyövuotta. Kouluterveydenhuollon resurssia koulukeskuksella on käytettävissä 0,21 henkilötyövuotta. Koululääkäriä Rautavaaran kunnalla ei ole ollenkaan. Oppilashuollon resurssit eivät vastaa syksyn 2023 tilanteessa koulun ja kunnan tarpeeseen. Tilanne on heikentynyt huomattavasti hyvinvointialueiden voimaantulon jälkeen.

3 Yhteisöllinen opiskeluhuolto ja sen toimintatavat

Opiskeluhuolto luo kouluyhteisössä edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle sekä avoimelle vuorovaikutukselle. Opiskeluhuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko kouluyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhuoltona. Yhteisöllisessä oppilashuollossa korostuu ongelmien ennaltaehkäisy ja koko kouluyhteisöä tukeva työote. Opiskeluhuolto on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ja opiskeluhuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä.

⁵ Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 1287/2013 3 luvun 15 §

Perusopetuksen opetussuunnitelman mukaisesti vastuu kouluyhteisön hyvinvoinnista on ensisijaisesti koulun henkilökunnalla.

3.1 Yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä

Yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä vastaa koulun opiskeluhoollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ryhmän keskeinen tehtävä on edistää kouluyhteisön hyvinvointia ja turvallisuutta sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttamista ja kehittämistä. Opiskeluhoitoryhmässä asioita käsitellään vain yleisellä ja yhteisöllisellä tasolla. Ryhmistä, luokista, opiskeluympäristöstä ja koulu- tai oppilaitosyhteisöstä voidaan keskustella esimerkiksi ilmapäihin, työrauhan, kiusaamisen, hyvinvoinnin, terveyden tai osallisuuden näkökulmista. Ryhmän kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista päätetään paikallisesti.

Yhteisöllistä opiskeluhoitoryhmää johtaa koulukeskuksen apulaisrehtori. Koska opiskeluhoitoryhmässä ei käsitellä yksittäistä oppilasta tai opiskelijaa koskevia asioita, voivat työskentelyyn osallistua myös oppilaat ja opiskelijat, huoltajat tai ulkopuoliset yhteistyökumppanit käsiteltävän aiheen edellyttämällä tavalla. Tarvittaessa ryhmä voi myös kuulla asiantuntijoita. Rautavaaran koulukeskuksen yhteisölliseen opiskeluhoitoryhmään kuuluvat: apulaisrehtori, rehtori erityisluokanopettajat, luokanopettajien, aineenopettajien ja koulunkäynninohjaajien edustajat, koulukuraattori, kouluterveydenhoitaja, koulupsykologi, erityisnuorisotyöntekijä, vanhempainyhdistyksen edustaja, oppilaskunnan hallituksen edustaja sekä sosiaalityöntekijä. Ryhmä on sama sekä perusopetuksessa että lukiokoulutuksessa.

Opiskeluhoitoryhmän tehtävät:

- Opiskeluhoitoa koskevan tiedon kokoaminen eri lähteistä
- Rakenteiden ja toimintatapojen luominen yhteisölliselle ja ennalta ehkäisevälle työlle
- Opiskeluhoitoryhmän omien toimintatapojen kehittäminen ja arviointi
- Osallisuudesta huolehtiminen (ml. oppilaat ja opiskelijat, huoltajat, yhteistyökumppanit)
- Opiskeluhoitosuunnitelman (+ turvallisuussuunnitelmien) valmistelu
- Opiskeluhoollosta tiedottaminen
- Yhteisöllisen opiskeluhoitotyön seuranta ja arviointi

Yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä kokoontuu pääsääntöisesti joka toinen kuukausi, eli n. viisi kertaa lukuvuoden aikana. Lukuvuoden alussa laaditaan aikataulu ja alustava suunnitelma opiskeluhoitoryhmässä käsiteltävistä aiheista. Apulaisrehtori toimii koollekutsujana.

3.2 Kouluyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoollon edistämiseksi

Oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Siihen kuuluu fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus ja hyvinvointi. Oppilaan fyysinen ja psyykinen hyvinvointi saavutetaan parhaiten ennaltaehkäisevällä työllä - luomalla koulun arkityöskentely, toimintaympäristö ja -kulttuuri turvallisuutta ja hyvinvointia tuottaviksi. Ennaltaehkäisevää toimintaa ovat esimerkiksi: ryhmien ja luokkien suunnittelu, pedagogiset keinot, koulun ja kodin välinen yhteistyö, varhainen ongelmien tunnistaminen ja puuttuminen, monialainen seuranta sekä osallisuutta, kasvua ja oppimista tukeva toiminta. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on oppilaiden ja koulun henkilökunnan turvallisuuden takaaminen kaikissa tilanteissa. Turvallisuuden perustana ovat yhdessä sovitut toimintatavat, joiden noudattamisesta huolehtii yhteisvastuullisesti koko oppilaitoksen henkilökunta.

3.2.1 Koulun järjestyssäännöt

Koulukeskuksen voimassa olevat järjestyssäännöt ovat tämän suunnitelman liitteenä (liite 1).

3.2.2 Poissaolot ja niihin puuttuminen

Rautavaaran koulukeskuksen poissaolojen seurannan ja niihin puuttumisen malli on tämän suunnitelman liitteenä (liite 2).

3.2.3 Kiusaamisen ennaltaehkäisy ja kiusaamistilanteiden hoitaminen

Rautavaaran yhtenäiskoulussa ja lukiossa on laadittu toimintamalli kiusaamistilanteisiin ja niiden ennaltaehkäisyyn (liite 3). Toimintamallia käytetään rinnakkain koulussa toteutettavan KiVa-ohjelman kanssa. Rautavaaran yhtenäiskoulussa on käytössä KiVa-ohjelma. KiVa-lyhenne muodostuu sanoista Kiusaamisen Vastainen tai Kiusaamista Vastustava. KiVa Koulu on opetusministeriön rahoituksella Turun yliopistossa kehitetty toimenpideohjelma koulukiusaamisen vähentämiseksi. KiVa-ohjelman on todettu vähentävän kiusaamista ja lisäävän kouluhyvinvointia.

Toiminnan tavoitteena ovat

- kiusaamisen ennalta ehkäiseminen kiusaamisen vastaisen kulttuurin luomisella
- tehokas puuttuminen esille tuleviin kiusaamistapauksiin
- jatkuva oman koulun tilanteen seuranta jokavuotisten online-kyselyiden ja niistä saatavien palautteiden muodossa

Pitkin vuotta systemaattisesti pidettävillä KiVa-oppitunneilla avulla voidaan vaikuttaa oppilasryhmien normeihin ja siihen, miten lapset ja nuoret toimivat kiusaamista havaitessaan. Mikäli kiusaamista havaitaan, tilanteeseen puututaan liitteessä 3. esitetyllä tavalla.

3.2.4 Koulutapaturmat ja ensiapu

Kouluilla on tarkoituksenmukainen ensiapuvälineistö ja henkilökunnassa on ensiaputaitoisia henkilöitä. Ensiapukoulutusta järjestetään joka kolmas vuosi. Rautavaaran kunnan terveystalo sijaitsee koulun vieressä, joten kouluterveydenhoitajan, päivystävän sairaanhoitajan sekä lääkärin palvelut ovat hyvin saatavilla. Toiminta tapaturmien varalle ohjeistetaan koulun perehdytyskansiossa sekä kriisisuunnitelmassa.

3.2.5 Koulumatkojen ja koulukuljetusten turvallisuutta koskeva ohje

Kävelen ja pyörällä kouluun tulevien oppilaiden huoltajan vastuulla on opettaa oppilaalle turvallinen koulureitti ja tapa kulkea liikenteessä. Huoltaja vastaa siitä, että oppilas käyttää esimerkiksi pyöräilläessä tarvittavia suojarusteita. Huoltajan vastuulla on myös huolehtia lapsen saattamisesta kunnan järjestämään koulukuljetukseen.

Koulukuljetuksissa noudatetaan Opetushallituksen julkaiseman koulukuljetusoppaan suosituksia turvallisuudesta (<https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Koulukuljetusopas.pdf>). Oppaassa kuvataan myös koulukuljettajan kasvatustehtävä sekä oppilaan velvollisuudet liittyen asianmukaiseen käyttäytymiseen koulukuljetuksissa. Lisäksi koulukuljetuksiin sovelletaan vuonna 2022 voimaan tullutta Rautavaaran kunnan koulukuljetusopasta⁶.

Koulukuljetus myönnetään oppilaille, joilla on siihen perusopetuslain 32 §:n mukainen oikeus. Koulukuljetus järjestetään, mikäli esikoululaisen tai alkuopetuksen oppilaan (1–2.lk) koulumatka on yli kolme kilometriä. Muilla oppilailla on oikeus koulukuljetukseen, mikäli koulumatka on yli viisi kilometriä. Koulukuljetus järjestetään myös siinä tapauksessa, mikäli koulumatka on vaarallinen tai jos oppilaalla on lääkärin tai koulupsykologin lausunto koulukuljetuksen tarpeellisuudesta. Koulumatkan vaarallisuus arvioidaan ja ratkaistaan yksilöllisesti. Esimerkiksi suihavainnot alueella eivät automaattisesti oikeuta koulukuljetusjärjestelyihin, vaan asiassa huomioidaan myös riistanhoitoyhdistyksen näkemys koulumatkan vaarallisuudesta.

Koulumatka mitataan kotoa koululle lyhintä mahdollista jalankulkukelpoista reittiä käyttäen. Oppilas voidaan velvoittaa kulkemaan omatoimisesti osan koulumatkasta. Itsekuljettava matka ei kuitenkaan voi olla yli kolme kilometriä pitkä. Päivittäiseen koulumatkaan ja koulukyydin odotuksiin käytettävä aika saa kestää enintään 2,5 tuntia. Mikäli oppilas on lukuvuoden alkaessa täyttänyt 13 vuotta, voi koulumatkan ja koulukyytidotusten enimmäiskesto olla kolme tuntia.

⁶ Noudettavissa: <https://peda.net/rautavaara/koulukuljetus>

Yhteishuoltajuudessa oleville oppilaille korvataan koulukyyti ensisijaisesti oppilaan vakituisen osoitteen mukaisesti. Oppilas voi kulkea koulukyydillä myös toisen huoltajan luokse, mikäli koulukyydyssä on vapaata tilaa.

Koulukuljetusta odottaville oppilaille on järjestetty valvonta. Valvonnasta aamukyydeillä sekä iltapäiväkykydeillä vastaa koulunkäynninohjaajat. Valvonnan piiriin eivät kuulu oppilaat, jotka eivät ole oikeutettuja koulukyytiin.

3.2.6 Ohje tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäisemiseksi ja käyttöön puuttumiseksi

Koulun jokainen aikuinen puuttuu havaittuun päihteiden käyttöön. Tupakkalain (549/2016) 74§ kieltää tupakoinnin päiväkotien, esi- ja perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten ulkotiloissa. Kielto koskee myös savutonta tupakkatuotetta. Tupakkalain 53 § kieltää tupakkatuotteiden sekä nikotiininesteiden myynnin, luovuttamisen sekä välittämisen alle 18-vuotiaille.

Mikäli oppilas tupakoi koulupäivän aikana, saattaa tilanteen huomannut aikuinen asian luokanopettajan/-valvojan, huoltajan ja kouluterveydenhoitajan tietoon (Wilma-viesti). Asia merkitään Wilman tuntimerkintöihin ja kouluterveydenhoitaja kutsuu oppilaan keskusteluun. Mikäli tupakointi koulupäivän aikana toistuu, ohjataan oppilas toistamiseen kouluterveydenhoitajan keskusteluun ja järjestää luokanopettaja tai -ohjaaja kasvatuskeskustelun, johon myös oppilaan huoltaja osallistuu. Mikäli tupakointi jatkuu edelleen, järjestää luokanopettaja tai -ohjaaja yksilöllisen opiskelutyöryhmän, jossa pohditaan jatkotoimenpiteet.

Mikäli oppilaan tai opiskelijan havaitaan olevan koulussa päihteiden tai huumeiden vaikutuksen alaisena, ilmoitetaan asiasta rehtorille tai rehtorin poissa ollessa apulaisrehtorille. Rehtori/apulaisrehtori käy keskustelun oppilaan/opiskelijan kanssa, toimittaa oppilaan/opiskelijan tarvittaessa terveysasemalle sekä on yhteydessä oppilaan/opiskelijan huoltajaan. Asiasta tehdään lastensuojeluilmoitus ja pidetään tarvittaessa yksilökohtainen opiskeluhoitotyöryhmä.

3.2.7 Yhteistyö terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välillä

Kouluterveydenhoitaja sekä terveystiedon opettaja tekevät yhteistyötä muun muassa seksuaalikasvatuksen osalta. Kouluterveydenhoitaja osallistuu seksuaalikasvatukseen toteutukseen pitämällä joko yksin tai yhdessä terveystiedon opettajan kanssa aiheeseen liittyviä oppitunteja. Oppitunnit pidetään luokka-asteille 5, 7, 8 ja 9.

Kouluterveydenhoitaja jalkautuu koulun toimintaan myös osallistumalla joka kolmas vuosi pidettävään terveyspäivään, jonka sisältöinä ovat hyvään perusarkeen kuuluvat teemat kuten riittävä uni, ravinto liikunta sekä ruutu-aika.

Kouluterveydenhoitaja ja terveystiedon opettaja käyvät vähintään kahdesti lukuvuodessa keskustelun siitä, miten lasten ja nuorten hyvinvointi koulukeskuksella näyttäytyy heille.

3.3 Yhteistyö koulutuksen siirtymävaiheissa sekä jatko-opintojen suunnittelussa

Nivelvaiheita ovat muun muassa siirtyminen varhaiskasvatuksesta esiopetukseen, esiopetuksesta alkuopetukseen, alakoulusta yläkouluun, perusopetuksesta toiselle asteelle, sairaalaopetuksen ja oman koulun välillä, siirtyminen toisen kunnan kouluun tai kotiopetukseen sekä siirtymät tuen tasolta toiselle.

Opetussuunnitelman mukaisesti koulutuksen järjestäjä sekä koulun henkilöstö huolehtii siitä, että lapsen ja nuoren opinpolku on yhtenäinen ja selkeä jatkumo. Oppilaan ja opiskelijan tuen tulee jatkua siirtymävaiheissa mahdollisimman aukottomasti. **Opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömien tietojen** tulee vaihtolovelvollisuudesta huolimatta siirtyä taholta toiselle.

3.3.1 Siirtymä varhaiskasvatuksesta esikouluun sekä esikoulusta alkuopetukseen

Rautavaaran koulukeskus toimii yhteistyössä Rautavaaran päiväkodin kanssa. Päiväkotia antaa ennakkotietoa esikouluun siirtyvistä oppilaista kunkin vuoden kevätlukukaudella. Tuleville esikoululaisille järjestetään tutustumispäivä kunkin lukuvuoden toukokuussa. Esikoulu toimii koulun alaisuudessa. Esiopetuksessa työskentelee sama erityisopettaja, joka jatkaa ryhmän kanssa työskentelyä myös kouluun alkuopetukseen siirryttäessä. Esiopetuksesta kouluun siirryttäessä tarvittava ensitieto siirtyy esiopettajalta luokanopettajalle nivelvaihepalaverissa. Koulukuraattorin palvelua on saatavissa tarvittaessa nivelvaiheen tukimuotona, mikäli esiopetuksessa tämä arvioidaan tarpeelliseksi, esimerkiksi tukikeinona jännittyneisyys tai ahdistuneisuus oireiluun. Kuraattorin voi myös kutsua mukaan esikoulun opiskeluhuollollisiin tapaamisiin, kuten yksilökohtaiseen opiskeluhuoltoryhmään.

Esiopettajan ja erityisopettajan vastuulla on esiopetuksessa olevien lasten pedagogisten asiakirjojen laatiminen ja päivittäminen. Kouluvalmiuden arvioimisprosessi tehdään yhteistyössä esiopettajan, erityisopettajan koulupsykologin sekä kouluterveydenhoitajan kanssa. Jos lapsen tarve edellyttää poikkeamista säädetystä oppivelvollisuuden aloittamisvuodesta, hakevat huoltajat lupaa koulunkäynnin poikkeavalle aloittamiselle. Hakemukseen liitetään asiantuntijalausunto. Päätöksen poikkeavasta oppivelvollisuuden aloittamisesta tekee rehtori.

3.3.2 Siirtymä alakoulusta yläkouluun:

Siirryttäessä alakoulusta yläkouluun luokanopettaja sekä tuleva luokanohjaaja (mikäli henkilö on eri) käyvät nivelvaihekeskustelun luokan oppilaista. Rautavaaran ala- ja yläkoulu muodostavat yhtenäiskoulun, mikä sujuvoittaa siirtymää alakoulusta yläkouluun opettajien ja tilojen ollessa tuttuja. Tieto ja tuen paperit siirtyvät automaattisesti Primus-järjestelmän kautta.

3.3.3 Siirtymä peruskoulusta jatko-opintoihin:

9. luokan oppilaanohjauksen oppitunneilla tutustutaan eri koulutusmuotoihin ja jatko-opiskelumahdollisuuksiin. Myös yhteishaku on mahdollista tehdä oppilaanohjauksen tunnilla. Oppilaanohjauksesta vastaava lehtori järjestää tutustumisia ja osallistuu vierailuihin toisen asteen oppilaitoksiin. Siirtymisen tukena voi toimia myös etsivä nuorisotyöntekijä, jonka avulla nuori saa tukea asunto-, opinto-, matkustus- ja toimeentuloasioissa.

Mikäli oppilas tarvitsee tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta (esim. tehostetun tai erityisen tuen oppilas tai ei varmuutta mihin hakee yhteishaussa), lisään henkilökohtaisten keskustelujen määrää. Arvion tehostetun henkilökohtaisen ohjauksen tarpeesta tekee oppilaanohjauksesta vastaava lehtori oppilaan, huoltajien sekä muiden opettajien kanssa käytyjen keskustelujen perusteella.

Keskusteluihin osallistuu tarpeen mukaan huoltaja, oppilaanohjauksesta vastaava lehtori, luokanvalvoja, erityisopettaja ja/tai erityisnuorisotyöntekijä. Oppilas sekä oppilaanohjauksesta vastaava lehtori kartoittavat yhteistyössä erityisnuorisotyöntekijän kanssa erilaisia oppilaalle sopivia jatko-opiskelumahdollisuuksia.

SIIRTOTILANNE:

Etsivä nuorisotyöntekijä toimii kentällä. Nivelvaiheessa etsivät nuorisotyöntekijät voivat tukea nuoren kiinnittymistä uudella paikkakunnalla/uuteen kouluun.

Oppilaan siirtyessä perusopetuksesta toiselle asteelle oppilaanohjauksesta vastaava lehtori, erityisopettaja sekä etsivä nuorisotyöntekijä/kuraattori käyvät läpi 9.luokan oppilaiden tuentarpeet, niihin liittyvät pedagogiset asiakirjat ja muut oppilaan opiskeluun liittyvät lausunnot. Oppilaanohjauksesta vastaava lehtori vastaa tarvittavasta tiedonsiirrosta vastaanottavan toisen asteen oppilaitokseen. Koulukuraattorin tukea on saavissa nivelvaiheeseen liittyviin pelko ja/tai ahdistus oireiluun. Oppimisen tukeen liittyvissä asioissa vastuu on erityisopettajalla.

Koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus seurata oppivelvollisten toisen asteen opintoihin siirtymistä. Toisen asteen opintoihin siirtymistä seurataan valtakunnallisella VALPAS-järjestelmällä.

3.3.4 Siirtyminen kuntien välillä:

Mikäli oppilas muuttaa toiseen kuntaan, kokoaa koulusihteeri hän opintoihinsa liittyvät asiakirjat valmiiksi. Asiakirjat lähetetään uuteen kouluun, kun uudesta koulusta tulee kirjallinen tietopyyntö (sähköposti). Asiakirjojen toimittamisesta vastaa koulusihteeri. Psykologin lausunnot ja muut terveydenhuollon asiakirjat toimitetaan oppilaan huoltajalle tai huoltajan kirjallisella suostumuksella uudelle koululle.

Mikäli Rautavaaran koulukeskukseen tulee uusi oppilas, pyytää koulusihteeri lähettävältä koululta oppilaan opiskelua koskevat asiakirjat sähköpostitse. Uusi oppilas kirjataan heti kouluun tultua Primus-järjestelmään.

3.4 Yhteistyö koulun ulkopuolisten tahojen kanssa yhteisöllisessä opiskeluhuollossa

Yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttaminen edellyttää opetus-, terveys- ja sosiaalitoimen välistä yhteistyötä. Lisäksi yhteistyösuhteet nuorisotoimen, pelastustoimen sekä poliisin suuntaan nähdään tärkeiksi oppilashuollossa. Oppilashuollossa korostuu eri aloilla toimivien osajien välinen yhteistyö. Moniammatillisuuden keskeisenä toimintamuotona kouluilla ovat opiskeluhuoltoryhmät.

Joustava moniammatillinen yhteistyö oppilaiden hyvinvoinnin tukemiseksi mahdollistuu, kun toimijat tuntevat toisensa, toiminta saadaan näkyväksi ja toimijoilla on sekä aikaa että yhteisiä työkaluja. Hyvin toimivassa moniammatillisessa asiantuntijuudessa jokaisella toimijalla on oma alueensa, jota arvostetaan. Tärkeä osa toimivaa moniammatillista yhteistyötä on toimiva viranomaisten välinen konsultaatio, jonka merkitys korostuu opiskelutyössä. Riittävän aikaisen konsultaation käyttö oman työn tukena on suositeltavaa.

Nuorisotoimi on mukana tukemassa oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvointia. Rautavaaran kunnassa nuorisotyöntekijä ja etsivä nuorisotyöntekijä, jotka ovat sama henkilö. Nuorisotyön puitteissa lapsille ja nuorille järjestetään koulupäivän ulkopuolista toimintaa ja osallistumismahdollisuuksia. Nuorisotyöntekijä toimii muun muassa nuorisovaltuuston (Ranuva) ohjaavana aikuisena ja ylläpitää nuorisotilatoimintaa.

Lastensuojelun kanssa tehtävä yhteistyö on Rautavaaran koulukeskuksella tiivistä. Sosiaalityöntekijä ja/tai -ohjaaja ovat mukana yhteisöllisessä opiskeluhuoltotyöryhmässä sekä tarvittaessa myös yksilöllisissä opiskeluhuoltotyöryhmissä. Lastensuojeluilmoitus tehdään, kun huoli lapsen hyvinvoinnista ja normaalista kasvusta herää. Lastensuojelussa järjestetään myös yhteisiä neuvotteluja perheen, sosiaalityön ja koulun kanssa, kun se on tarkoituksenmukaista. Sosiaalityöntekijä voi kertoa koululle tietoja, joita koululla välttämättä tarvitaan lapsen hoidon järjestämiseksi.

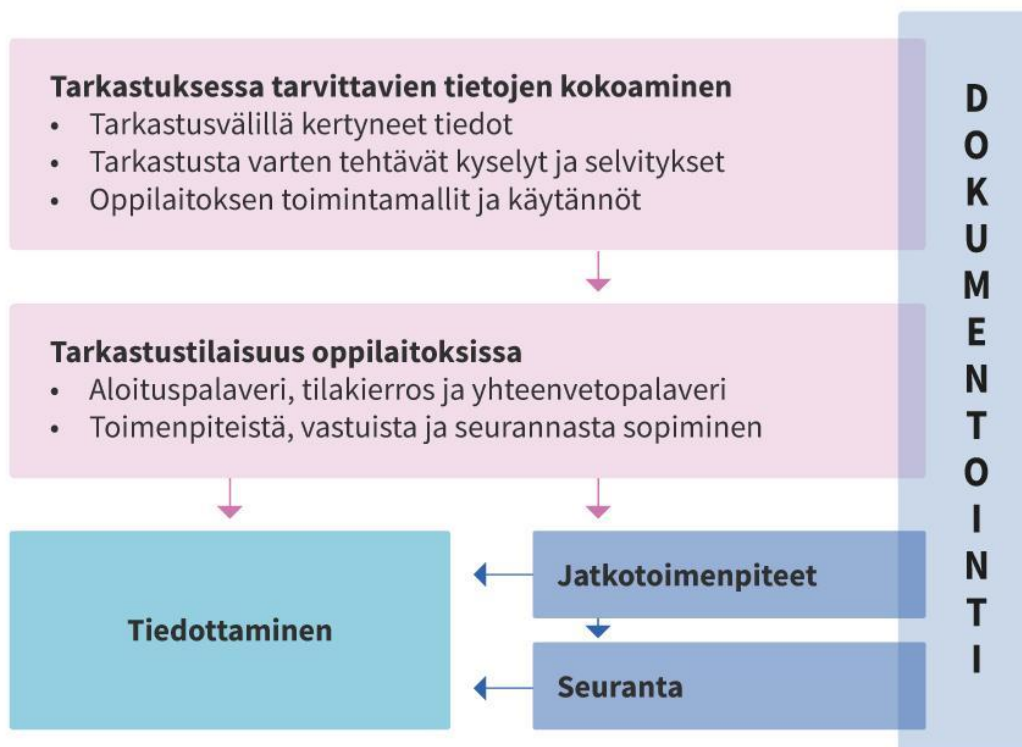
Poliisin kanssa yhteistyötä tehdään tarpeenmukaisesti. Koulun ja poliisin tekemä yhteistyö on ennalta ehkäisevää poliisityötä, jossa korostuu asiantuntijakonsultaatio. Poliisilta voidaan tarpeen vaatiessa pyytää turvallisuuskonsultaatiota. Poliisin kanssa tehtävään yhteistyöhön voi liittyä myös rangaistusvaatimusten kirjaaminen tai rikosilmoituksen tekeminen. Rautavaaran kunta kuuluu Itä-Suomen poliisilaitoksen piiriin. Lähin paikallispoliisi sijaitsee Nurmeksessa (poliisipäivystys p. 0295 415 455, vaihde p. 0295 450 311). Lasten ja nuorten rikollisuuteen liittyvissä asioissa voi konsultointia pyytää myös Iisalmen, Kuopion tai Joensuun Ankkuritiimiltä. Ankkuritoiminnan avulla pyritään ennaltaehkäisemään nuorten toteuttamia rikoksia ja edistämään nuorten hyvinvointia. Ankkuritiimien yhteystiedot löytyvät Ankkuritoiminnan nettisivuilta (<https://ankkuritoiminta.fi/etusivu>).

3.5 Oppilaiden ja kouluyhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt

Kouluterveydenhuoltoa on terveydenhuoltolain (1326/2010) 16 §:n mukainen kouluterveydenhuolto sekä 17 §:n mukainen opiskeluterveydenhuolto. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toteutuksesta vastaavat terveydenhoitaja ja lääkäri. Terveydenhuoltolain mukaisilla koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluilla seurataan ja edistetään oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä opiskeluympäristön terveellisyttä ja turvallisuutta. Kouluterveydenhuolto tukee koulun henkilöstä oppilaiden varhaisen tuen tarpeen tunnistamisessa sekä jatkohoitoon ja tutkimuksiin ohjaamisessa. Lisäksi kouluterveydenhoito tukee huoltajien hyvinvointia ja kasvatustyötä. Kouluympäristön terveellisyttä, turvallisuutta sekä hyvinvointia edistetään yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon avulla.

Terveydenhuoltolain (1326/2010) mukaan koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tehtäviin sisältyy oppilaitosympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin edistäminen ja seuranta. Tarkastukset tehdään yhteistyössä eri viranomaisten sekä oppilaiden / opiskelijoiden ja huoltajien kanssa kolmen vuoden välein. Tarkastuksessa todettujen puutteiden korjaamista on seurattava vuosittain.⁷ Tarkastus on tehtävä yhteistyössä oppilaitoksen ja sen oppilaiden/opiskelijoiden, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon, terveystarkastajan, henkilöstön työterveyshuollon, työsuojeluhenkilöstön sekä tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kesken.

Prosessi eteen seuraavan kuvan 1. mukaisesti.

Kuva 1. Terveellisuuden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin tarkastus (THL)⁸

⁷ Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 338/2011 12 §

⁸<https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoito/yhteisollinen-opiskeluhoito/terveellisuuden-turvallisuuden-ja-hyvinvoinnin-tarkastus>

Oppilaitosten terveellisuuden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin tarkastus tehdään yhteistyössä eri viranomaisten ja muiden tahojen kanssa (asetus 338/2011). Rautavaaran koulukeskuksella se on tehty viimeksi toukokuussa 2023. Tarkastuksessa tarvittavan tiedon kokoamisesta vastaavat rehtori ja apulaisrehtori. Tarkastuksessa hyödynnetään eri tahoilta kertynyttä, koulukeskuksen terveyteen ja turvallisuuteen liittyvää tietoa, kuten: kouluterveyskyselyt, suunnatut työpaikkaselvitykset, sisäilmatutkimukset, pelastustoimen tarkastukset, oppilaskuntien koulukohtaiset kyselyt ja vanhemmille suunnatut kyselyt. Raportit ja selvitykset käydään kootusti läpi yhteisöllisessä opiskeluhuollossa, jonka jälkeen niistä tiedotetaan tarvittavilta osin kouluyhteisöä ja organisoidaan jatkotoimenpiteet. Varsinaisen tarkastuksen monialaisesta toteuttamisesta sekä keskinäisestä työn ja tehtävien jaosta eri toimijoiden kesken sovitaan yhteisöllisessä opiskeluhuoltoryhmässä. Tarkastustilaisuuden organisoinnista ja käytännönjärjestelyistä vastaa rehtori. Hänen varahenkilönsä on apulaisrehtori. Tarkastus toteutetaan Oppilaitosympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastus -lomakkeen mukaisesti. Tarkastuksen havainnot käsitellään moniammatillisessa opiskeluhuoltoryhmässä, jossa jatkotoimien etenemistä seurataan vuosittain osana yhteisöllisen opiskeluhuollon seurantaa.

4 Yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestäminen

Yksilöllisellä opiskeluhuollolla tarkoitetaan oppilaalle annettavia kouluterveydenhuollon, koulupsykologin sekä -kuraattorin palveluja sekä yksittäistä oppilasta koskevaa monialaista opiskeluhuoltoa. Yksilökohtainen opiskeluhuolto seuraa ja edistää yksittäisen oppilaan kokonaisvaltaista kehitystä, terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Oppilaiden yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon sekä opiskeluhuollon tuen rakentamisessa että koulun arjessa.

Yksilökohtainen opiskeluhuolto perustuu aina oppilaan sekä tarpeen niin vaatiessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti. Vuorovaikutus oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista. Opiskeluhuolto järjestetään niin, että oppilas voi kokea tilanteen kiireettömänä ja hän tulee kuulluksi.

4.1 Monialainen yksilökohtainen asiantuntijaryhmä ja ryhmän ja opiskeluhuoltokertomus

Luokanopettaja, luokanvalvoja tai ryhmänohjaaja toimivat monialaisen yksilökohtaisen asiantuntijaryhmän kokoojina. Yksilökohtaisen opiskeluhuollon tarve arvioidaan aina oppilaskohtaisesti. Kun huoli oppilaan hyvinvoinnista herää, kutsuu luokanopettaja, -valvoja tai ryhmänohjaaja moniammatillisen ryhmän koolle. Ryhmän kokoonpano ja asian käsittely yksittäisen oppilaan tueksi koottavassa asiantuntijaryhmässä perustuu oppilaan ja tarvittaessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan tai huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia opiskeluhuollon yhteistyötahoja tai oppilaan läheisiä. Lupa ryhmän kokoonpanoon pyydetään Wilma-viestin välityksellä.

Monialaisen yksilökohtaisen asiantuntijaryhmän käsittelystä laaditaan opiskeluhuoltokertomus, johon kirjataan yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi välttämättömät tiedot. Kertomukseen kirjataan ainakin seuraavat asiat (oppilas- ja opiskeluhuoltolaki):

- oppilaan nimi, henkilötunnus, kotikunta, yhteystiedot, alaikäisen oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- kirjauksen päivämäärä, tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
- asian aihe ja vireille panija

- oppilaan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset sekä toteutetut toimenpiteet, kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa
- tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma sekä toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot

Ryhmän nimeämä viranomainen valmistelee opiskeluhoitokertomuksen, joka talletetaan kanslian arkistossa oleviin oppilaskansioihin. Mikäli opiskeluhoitokertomukseen sisältyviä tietoja luovutetaan, asiakirjaan on merkittävä, mitä tietoja, kenelle ja millä perusteella on luovutettu.

Yksilökohtaisen opiskeluhoiton järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilashuollosta vastaavalle viranomaiselle tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle, rehtorille ja opetuksen järjestäjälle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista oppilaan sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteessa huomioon. Yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan oppilaan tai huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseksi.

4.2 Oppilaan ohjaaminen yksilökohtaisen opiskeluhoiton palveluihin

Oppilaalla ja opiskelijalla on oikeus psykologi- tai kuraattoripalveluihin säädetyssä määräajassa. Palvelut on järjestettävä siten, että oppilaalle ja opiskelijalle tarjotaan mahdollisuus henkilökohtaiseen keskusteluun joko psykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä koulun työpäivänä. Jos asia on kiireellinen, keskustelu on järjestettävä samana tai seuraavana koulupäivänä. Asian kiireellisyyden arvioi psykologi tai kuraattori.

Opiskeluhoitotyössä noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä. Opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhoiton järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on kuitenkin salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä opiskeluhoitosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen opiskeluhoiton järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.⁹

4.2.1 Koulupsykologin palvelut

Koulupsykologin palveluihin kuuluu neuvonnan, ohjauksen sekä keskustelutuen tarjoaminen oppilaille ja tarvittaessa heidän huoltajilleen sekä opettajille lasten ja nuorten oppimiseen, kehitykseen, psyykkiseen terveyteen ja hyvinvointiin liittyvissä kysymyksissä. Koulupsykologin tehtävänä on selvittää ja arvioida lapsen ja nuoren kehityksessä, koulunkäynnissä, opiskelussa tai oppimisessa esiin tulevia pulmia psykologisten tutkimusten kautta. Näiden perusteella suositellaan ja suunnitellaan tarvittavaa tukea ja toimenpiteitä yhdessä kodin ja koulun kanssa sekä arvioidaan jatko-ohjaustarve esimerkiksi perheneuvolaan tai erikoissairaanhoidon. Koulupsykologin työpanos oppilashuollossa voi kohdentua esimerkiksi: oppimisvaikeustutkimuksiin, tarkkavaisuushäiriöselvittelyihin, autismikirjon häiriöiden alustaviin selvittelyihin, mieliala- ja ahdistuneisuusoireisiin, stressiin ja jännitykseen liittyviin asioihin (esimerkiksi koe- ja esiintymistilanteet tai muut sosiaaliset tilanteet) sekä pelkotiloihin. Koulupsykologin työ voi olla myös opetushenkilöstön konsultointia sekä ryhmäkohtaisia interventioita.

Koulupsykologi on paikalla koululla pääsääntöisesti kuukauden kolmena ensimmäisenä maanantaina puolipäiväisesti (klo 8–12). Oppilas voi hakeutua psykologin luokse ottamalla itse suoraan yhteyttä tai esimerkiksi huoltajan, opettajan, opinto-ohjaajan, kouluterveydenhoitajan tai lääkärin välityksellä. Tukea kannattaa hakea varhaisessa vaiheessa. Lähetettä ei tarvita keskusteluja

⁹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 22–23 §

varten. Oppilaat, opiskelijat, huoltajat ja opetushenkilöstä saavat yhteyden koulupsykologisiin Wilma-viestitse tarvitessaan neuvontaa, ohjausta tai keskustelutukea.

Koulupsykologin tutkimuksiin lähetteen voi tehdä erityisopettaja, apulaisrehtori tai rehtori. Rehtori tai apulaisrehtori toimittaa lähetteen koulupsykologille.

4.2.2 Kouluterveydenhoitajan palvelut

Kouluterveydenhuoltoon kuuluu oppilaan kasvun ja kehityksen sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä vanhempien ja huoltajien kasvatustyön tukeminen. Kouluterveydenhuollossa pyritään oppilaan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhaiseen tunnistamiseen ja tukemiseen sekä pitkäaikaisesti sairaan lapsen omahoidon tukemiseen. Tarvittaessa lapsi tai nuori ohjataan jatkotutkimuksiin ja -hoitoon. Kouluterveydenhoitaja tekee perusopetuksen oppilaille terveystarkastukset vuosittain. Lukiolaisille terveystarkastus tehdään ensimmäisen lukivuoden aikana. Laajat terveystarkastukset, johon myös lapsen huoltaja osallistuu, tehdään vuosiluokalla 1, 5 ja 8. Laajoihin terveystarkastuksiin voidaan pyytää huoltajan suostumuksella myös opettajan arvio oppilaan koulunkäynnistä ja hyvinvoinnista.

Koulu-/opiskeluterveydenhuoltoon voi ottaa yhteyttä oppilas itse, huoltajat, koulun henkilökunta tai muut yhteistyötahot. Kouluterveydenhoitajaan voi ottaa yhteyttä puhelimitse (parhaiten tavoittaa soittoajalla klo. 12.30–13) tai Wilman kautta. Kouluterveydenhoitaja voi varata oppilaalle tai opiskelijalle tarvittaessa ajan koululääkärille. Tarvittaessa voi tulla koulupäivän aikana myös suoraan terveysasemalle ilman ajanvarausta, jolloin kouluterveydenhoitajaa voi kysyä vastaanoton luukulta, josta ohjataan tarvittaessa kouluterveydenhoitajan ollessa poissa tai varattuna sairaanhoitajan luokse. Kouluterveydenhoitaja on tavattavissa arkisin pääasiassa klo. 8–15.

4.2.3 Koulukuraattorin palvelut

Koulukuraattorilta voi saada apua muun muassa kaverisuhdeasioissa, tunnilla olemisen haasteissa, oppimistaitoihin ja jaksamiseen liittyvissä asioissa. Koulukuraattoriin voi olla yhteydessä matalalla kynnyksellä, mikäli opiskelija/oppilas haluaa jutella huolista ja murheista luotettavan aikuisen kanssa. Yhteydenotto koulukuraattoriin ei tarkoita sitä, että koulussa olisi automaattisesti haasteita, vaan keskustelu kuraattorin kanssa voi toimia myös haasteita ennaltaehkäisevänä tukimuotona. Yksilökohtaisten keskustelujen lisäksi kuraattori järjestää yhteistyössä koulun muun henkilöstön kanssa kokonaisiin oppilasryhmiin kohdentuvia interventioita. Kuraattori voi pitää mm. hyvinvointiin ja tunnetaitoihin liittyviä oppitunteja yhdessä luokan- ja aineenopettajien kanssa. Kuraattori voi olla opettajien tukena myös muuten oppitunneilla, mikäli hänen työpanoksensa katsotaan oppilasryhmä huomioon ottaen hyödylliseksi.

Koulukuraattoriin saa yhteyden menemällä juttelemaan koululla, Wilma-viestillä, esittämällä keskustelupyynnön oman luokanopettajan/-ohjaajan kautta, ottamalla yhteyttä sosiaalisessa mediassa (esim. Facebook, Instagram, Snapchat), soittamalla tai laittamalla viestin/Whatsappin. Tapaaminen kuraattorin kanssa järjestyy koululla koulupäivän aikana tai tarpeen mukaan koulupäivän jälkeen. Tapaamisessa käydään oppilaan/opiskelijan asioita läpi puhumalla tai erilaisten materiaalien ja menetelmien avulla. Käydyistä keskusteluista ei erikseen olla yhteydessä huoltajiin, ellei lapsi tai nuori anna lupaa tai kyseessä on vakava asia, josta huoltajan tulee olla tietoinen. Keskustelut kuraattorin ja oppilaan/opiskelijan välillä ovat luottamuksellisia. Kuraattoripalvelu on lyhytkestoinen palvelu, johon sisältyy n. 4–5 tapaamiskertaa. Kuraattori kirjaa yksilötapaamisista asiakaskertomuksen.

Koulukuraattorin työhuone on koulukeskuksella. Koulukuraattori on läsnä koululla arkisin n. kahtena päivänä viikossa. Kiireellisissä tilanteissa (kriisit, akuutti terveydellinen uhka, vakava psyykinen oireilu) kuraattorille tulee päästä samana tai seuraavana päivänä. Ei-kiireellisissä tilanteissa 7 työpäivän kuluessa.

4.2.4 Koulupsyykkarin palvelut

Oppilaiden ja opiskelijoiden käytettävissä ovat myös koulupsyykkarin eli psykiatrisen sairaanhoitajan palvelut. Koulupsyykkari auttaa ja tukee oppilaita arjen toimintojen ja koulunkäynnin sujumisessa, sekä erilaisissa mieltä painavissa asioissa. Palvelu toimii etänä. Koulupsyykkarille on mahdollista päästä koulukuraattorin arvion perusteella.

4.3 Oppilaan sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen koulussa

Huoltaja ilmoittaa oppilaan ruoka-allergian kouluterveydenhoitajan kautta ruokalaan. Allergiasta on hyvä olla tieto myös luokanopettajalla/luokanvalvojalla. Koulu ei kerää kootusti tietoa oppilaiden allergioista. Mikäli oppilaalla on muu allergia kuin ruoka-aineallergia, josta koulussa on hyvä olla tietoinen turvallisen oppimisympäristön takaamiseksi, tulee huoltajan olla asiasta yhteydessä oppilaan omaan opettajaan.

Perusopetuksen opetussuunnitelman mukaan koululaisen lääkehoidosta vastaavat huoltaja ja lapsi itse kehitystasonsa mukaisesti. Koulu tukee huoltajaa tässä vastuussa. Turvallisen lääkehoidon kannalta on tärkeää, että opetuksen järjestäjä saa salassapitovelvollisuuden estämättä tiedot lapsen sairaudesta ja sen vaatimista toiminna. Opetuksen turvallisen toteuttamisen kannalta on tärkeää, että lapsen sairauden vaatimat toimenpiteet tulevat vanhempien, erikoissairaanhoidon sekä kouluterveydenhuollon kautta riittävässä laajuudessa koulun toimijoiden tietoon.

Mikäli oppilas tarvitsee koulupäivän aikana lääkehoitoa, ei työnantaja voi määrätä opettajaa lääkehoidon toteuttajaksi. Opettaja voi kuitenkin osallistua omalla suostumuksellaan oppilaan lääkehoidon toteutukseen. Mikäli opettaja osallistuu oppilaan lääkehoidon toteutukseen, tulee hänen saada asiaan riittävä perehdytys ja koulutus. Asiasta tehdään kirjallinen sopimus huoltajan kanssa.

Terveystenhuoltolain mukaan kouluterveydenhuollon palveluihin kuuluu mm. pitkäaikaisesti sairaan lapsen omahoidon tukeminen yhteistyössä muiden oppilashuollon toimijoiden kanssa. Tällaisia sairauksia ovat muun muassa diabetes, astma ja epilepsia. Kunnan kouluterveydenhuollon on toimittava yhteistyössä huoltajien, muun opiskelu- ja opetushenkilöstön ja muiden tarvittavien tahojen kanssa. Perusopetuksessa kouluterveydenhuolto on siis ensisijainen lapsen terveyden ja lääkehoidon tukija.

Opetusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen kuntaliitto ovat laatineet yhteisen toimintamallin liittyen diabeteksen hoitoon kouluyhteisössä. Toimintamallin lähtökohtana on ajatus siitä, että diabetestä sairastava oppilas voi käydä koulua normaalisti ja saada tarvitsemansa aikuisen tuen sairautensa hoitoon. Toimintamallia voidaan hyödyntää myös muiden pitkäaikaissairauksien kohdalla.

Diabeetikon aloittaessa koulun, pidetään huoltajan, koulun toimijoiden sekä hoitavan yksikön kesken yhteisneuvottelu. Yhteisneuvottelun koollekutsuja on kouluterveydenhoitaja, joka myös kirjaa sovitut asiat muistiin. Yhteisneuvottelussa sovitaan verensokerinmittauksista, tarvittavista välipaloista sekä mahdollisten insuliiniannostusten pistäjästä. Yhteisneuvottelussa sovitaan myös tarvittavasta pistosopetuksesta, varautumisesta erityistilanteisiin sekä ensiapukäytännöistä. Yhteisneuvottelussa sovitut asiat käydään läpi ja tarvittaessa päivitetään säännöllisesti, kerran lukuvuodessa. Vanhempien velvollisuus on toimittaa koululle selkeät, yksinkertaiset ohjeet insuliiniannoksista ja ruoka-annoksista sekä verensokeritasoista, ja niiden vaikutuksesta hoitoon.

On tilanteita, joissa oppilas tulee pyytämään opettajalta ensiapuna särkylääkettä esimerkiksi päänsärkyyn. Opetustoimen lainsäädäntö ei määrittele työntekijöiden lääkehoitoon osallistumista, eikä työntekijöitä siten voida tehtävään velvoittaa. Mikäli oppilaalla on koulupäivän aikana lyhytaikainen lääkityksen tarve (kuten päänsärky tai muu lievä kiputila) oppilas voi hakeutua terveydenhoitajan/ päivystävän sairaanhoitajan luo. Mikäli oppilaalla on säännöllistä taipumusta kipuihin (esim. päänsärky), oppilaalla voi olla huoltajan päätöksellä repussa yksi lääkeannos. Tästä olisi hyvä olla tieto luokanopettajalla/luokanvalvojalla.

4.4 Yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen, joustavan perusopetuksen ja sairaalaopetuksen yhteydessä

Rautavaaran koulukeskuksessa työskentelee kolme vakituista erityisluokanopettajaa. Erityisluokanopettajat ovat luokan- ja aineenopettajien tukena tehostetun tuen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Konsultointi on keskeinen osa erityisluokanopettajan työtä tehostetun tuen oppilaiden kohdalla. Erityisluokanopettajilla on päävastuu erityisen tuen oppilaan tuen suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista. Tehostetun sekä erityisen tuen oppilaiden opetus järjestetään pääsääntöisesti mahdollisuuksien mukaan muun ikäryhmän mukana. Tämä vaatii toimivaa yhteistyötä ja riittävää yhteissuunnittelua erityisluokanopettajien, luokanopettajien sekä aineenopettajien kesken. Erityisluokanopettajat toteuttavat tarvittaessa myös pienryhmämuotoista erityisopetusta.

Rautavaaran koulukeskuksella erityisluokanopettajilla on päävastuu huolehtia pedagogisten selvitysten sekä HOJKS: ien laadinnasta ja arvioinnista. Lisäksi erityisluokanopettajat konsultoivat ja huolehtivat, että luokanopettajat ja -valvojat tekevät ja arvioivat oppimissuunnitelmat kerran lukuvuoden aikana (laatiminen syyslomaan mennessä ja arviointi toukokuun aikana). Erityisluokanopettajat myös konsultoivat ja ohjaavat pedagogisten arvioiden laadintaa. Oppimissuunnitelmien ja pedagogisten arvioiden laadinnassa erityisluokanopettajan sekä luokanopettajan tai -valvojan välinen yhteistyö on tärkeässä asemassa. Oppimissuunnitelmien ja pedagogisten arvioiden laadinnassa tehdään yhteistyötä myös muiden oppilasta opettavien opettajien kanssa.

Rautavaaran kunnassa ei ole joustavan perusopetuksen ryhmää. Oppilaan osallistuessa opetukseen sairaalakoulussa, on oppilaan luokanopettaja tai -valvoja linkki sairaalakoulun opettajaan. Yhteydenotto koulukeskukselle tulee sairaalakoulun opettajalta, jolle luokanopettaja tai -ohjaaja kokoa ja lähettää tarvittavat oppilaan opiskeluun ja sen etenemiseen liittyvät tiedot.

4.5 Opiskeluhuollon tuki kurinpitorangaistuksen tai opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä

Oppilas, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo koulun järjestystä taikka menettelee vilpillisesti, voidaan määrätä jälki-istuntoon enintään kahdeksi tunniksi tai hänelle voidaan antaa kirjallinen varoitus. Jos rikkomus on vakava tai jos oppilas jatkaa edellä tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä jälki-istunnon tai kirjallisen varoituksen saatuaan, oppilas voidaan erottaa enintään kolmeksi kuukaudeksi. Kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen ovat perusopetuslain ja lukiolain mukaisia kurinpitorangaistuksia. Kirjallisen varoituksen antamisesta päättää Rautavaaran kunnassa rehtori ja oppivelvollisen oppilaan tai opiskelijan määräaikaisesta erottamisesta hyvinvointilautakunta. Erottamista päätettäessä kokouksessa tulee olla myös sosiaalitoimen edustus.

Oppilaan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi (1.8.2022 alkaen myös seuraavaksi koulupäiväksi), jos on olemassa vaara, että toisen oppilaan taikka koulussa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi. Opetuksen epäamisestä päättää rehtori.

Opetuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaalle, jolle on määrätty kurinpitorangaistus tai jolta opetus on evätty jäljellä olevan ja mahdollisesti seuraavan työpäivän ajaksi, järjestetään tarvittava opiskeluhoito. Rautavaaran koulukeskuksella se tarkoittaa keskustelua kuraattorin ja tarvittaessa myös rehtorin kanssa välittömästi kurinpitorangaistuksen antamisen jälkeen. Oppilas, jolta opetus on evätty jäljellä olevan työpäivän ajaksi, ei saa jättää ilman valvontaa. Rehtorin tehtyä kirjallisen päätöksen opetuksesta epäamisestä, oppilaan valvonnasta vastaa huoltaja.

Kurinpäidolliset tilanteet vaativat välittömiä toimia. Usein tarvitaan myös pitkäjänteisempää tuen järjestämistä. Rehtori arvioi kurinpitotilanteessa yhdessä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa oppilashuollon palveluiden tarpeen. Tilanne voi vaatia esimerkiksi kuraattorin kanssa keskustelua, lähetteen tekemistä perheneuvolaan tai lastensuojeluilmoituksen teon. Kurinpitotangaistuksen jälkeen kootaan yksilökohtainen opiskeluhoitoryhmä matalalla kynnyksellä, mikäli oppilas ja tarvittaessa hänen huoltajansa antavat tähän suostumuksen. Kurinpitotangaistuksen yhteydessä korostuu paitsi moniammatillisen yhteistyön merkitys ennen kaikkea kodin ja koulun välinen avoin vuorovaikutus.

Rautavaaran koulukeskuksella on voimassa oleva suunnitelma kasvatusteskustelujen ja kurinpitotoimien käytöstä sekä ohjeistus keinojen käyttämiseen.

4.6 Yksilökohtainen yhteistyö koulun ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyötahojen kanssa

Opiskelijan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua tarvittavia opiskeluhoollon yhteistyötahoja taikka opiskelijan läheisiä. Jos alaikäisellä tai muutoin vajaavaltaisella ei ikänsä tai kehitystasonsa vuoksi ole edellytyksiä arvioida itsenäisesti asian merkitystä, huoltaja tai muu laillinen edustaja voi antaa siihen suostumuksen hänen sijastaan.¹⁰ Opiskeluhoolloryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa opiskelijan asiassa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta ja ilmaista heille siinä tarkoituksessa salassa pidettäviä tietoja siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 26 §:n 3 momentissa säädetään.¹¹

Opetuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta oppilaan opetuksen järjestämiseksi välttämättömät tiedot sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiselta, muulta sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajalta sekä terveydenhuollon ammattihenkilöltä.¹²

4.6.1 Yhteistyö lasten ja nuorten perustason päihde- ja mielenterveyspalveluiden kanssa

Lasten mielenterveys- ja päihdepalvelut ovat tarkoitettu alle 13-vuotiaiden lasten hoitoon. Nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut ovat tarkoitettu 13–19-vuotiaille nuorille perheineen ja verkostoineen. Palveluissa hoidetaan lievästi ja keskivaikeasti oireilevia lapsia ja nuoria. Palvelut toteutetaan yhteistyössä lapsen, nuoren ja perheen kanssa. Työskentely sisältää yksilöllisen hoidon tarpeen mukaan hoitosuhdetyötä, perhe- ja verkostotyötä, tutkimuksia sekä kuntoutusta. Lisäksi palveluissa on myös ryhmätoimintoja. Lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluissa työskentelee psykologian, hoitotyön, sosiaalityön ja lääketieteen osaajia. Työtä tehdään moniammatillisesti. Yhteistyötä tehdään tarvittaessa eri verkostojen kanssa. Palvelu on maksutonta. Palveluun ohjaututaan peruspalveluista tai erikoissairaanhoidosta (hoitajat, lääkärit, psykologit, sosiaalityöntekijät, kuraattorit). Terveydenhuollon ammattilainen arvioi lapsen tai nuoren hoidontarpeen.

Huolen herätessä otetaan yhteyttä opiskeluhooltoon (kouluterveydenhoitajaan tai koulukuraattoriin).

Mielenterveys- ja päihdesairaanhoidajaan voi ottaa yhteyttä puhelimitse: p. 040 614 7105 tai p. 040 662 8938. Ma-Pe 08.00–16.45

¹⁰ Oppilas- ja opiskeluhoollolaki19 § 1 mom. (1287/2013)

¹¹ Oppilas- ja opiskeluhoollolaki19 § 2 ja 3 mom. (1287/2013)

¹² Perusopetuslaki 41 § 4 mom. (2010/642)

4.6.2 Yhteistyö lapsiperheiden sosiaalityön ja lastensuojelun kanssa

Kasvatus- ja perheneuvonta

Lapsiperheiden sosiaalipalveluissa perheille on tarjolla matalan kynnyksen peruspalveluja, joilla pyritään tukemaan lasten kasvua ja kehitystä sekä vanhemmuutta varhaisessa vaiheessa. Tällaisia palveluita ovat esimerkiksi lapsiperheiden kotipalvelu, kasvatus- ja perheneuvonta, perhetyö. *Lapsiperheiden sosiaalityöhön* voi ottaa yhteyttä esimerkiksi silloin, kun

- tarvitsee tukea arkielämän sujumiseen
- toivoo tukea lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin tukemiseen
- toivoo tukea vanhemmuuteen ja jaksamiseen
- taloudellisten vaikeuksien kohdatessa
- perhettä on kohdannut kriisi tai elämässä on turvattomuutta
- haluaa lisää tietoa asuinalueen palveluista lapsiperheille.

Kasvatus- ja perheneuvontaan sisältyy lasten kasvuun ja kehitykseen, perhe-elämään, ihmissuhteisiin ja sosiaalisiin taitoihin liittyvää arviointia, ohjausta, asiantuntijaneuvontaa ja muuta tukea. Kasvatus- ja perheneuvontaa toteutetaan monialaisesti. Yhteistyötä tehdään tarvittaessa muun muassa päivähoidon, koulun, neuvolan ja lapsiperhepalveluiden kanssa. Palvelut ovat maksuttomia, vapaaehtoisia ja luottamuksellisia.

Lapsi, nuori tai huoltaja voi varata suoraan kasvatus- ja perheneuvonnasta. Yhteystiedot liitteenä (liite 4.). Palveluun on mahdollista päästä myös neuvolan, varhaiskasvatuksen, koulu tai terveydenhuollon ohjaamana. Palveluun ei tarvita lähetettä. Kasvatus- ja perheneuvonnan tehtävänä on myös asiantuntija-avun antaminen muille lasten ja perheiden kanssa työskenteleville työntekijöille. Asiantuntijatyön muotoja voivat olla työnohjaus, konsultaatio, koulutukset ja asiantuntijatyöryhmiin osallistuminen.

Lastensuojelu

Kasvatuksen ja koulutuksen opetushenkilöstöllä on oikeus lapsen (=alle 18-vuotiaan) edun sitä vaatiessa tehdä ilmoitus sosiaalihuoltoon lapsesta tai hänen läheisistään. Tätä eivät salassapitosäännökset saa estää. Lastensuojeluilmoitus pitää tehdä viipymättä aina, kun havaitsee lapsen hoidossa ja huolenpidossa laiminlyöntejä, kun olosuhteet ovat lapsen kehitystä vaarantavat tai kun lapsen käyttäytyminen huolestuttaa. Näin on esimerkiksi silloin, kun oppilas tai alle 18-vuotias opiskelija laiminlyö koulunkäynnin, kantaa ikätasoonsa nähden suhteetonta vastuuta perheen arjesta, tai oppilaalla tai alle 18-vuotiaalla opiskelijalla on rikoksilla oireilua, päihteiden käyttöä, mielenterveysongelmia tai itsetuhoisuutta. Velvollisuus tehdä ilmoitus sekä lastensuojeluun että poliisille on silloin, kun on syytä epäillä lapsen kohdistuvaa seksuaalirikosta, tai henkeen tai terveyteen kohdentuvaa rikosta. Opetushenkilöstö voi myös olla aina tarvittaessa yhteydessä lastensuojeluun tai poliisiin siten, että lapsi tai nuori ei ole tunnistettavissa.¹³

Yhteistyön muotoja lastensuojelun kanssa voivat olla:

- *Konsultaatio* Lastensuojelun virka-aikainen päivystys vastaa sosiaalihuollon lapsiperheiden palveluiden ja lastensuojelun konsultaatioista.
- *Yhteydenotto* sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen on henkilön suostumuksella tehty ilmoitus henkilön ilmeisestä sosiaalihuollon tarpeesta.
- *Lastensuojeluilmoitus* on ilmoitus lapsesta, jonka tilanne edellyttää palvelutarpeen arviointia ja lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Ilmoituksen tekijän ei tarvitse arvioida lastensuojelun tarvetta, vaan ilmoituksen tekemiseen riittää huoli lapsen tilanteesta. (HUOM! Jos ilmoitusvelvollinen on tehnyt viipymättä yhteydenoton sosiaalihuollosta

¹³ Lastensuojelulaki (417/2007) 25 §

vastaavaan viranomaiseen tai ilmoituksen sosiaalihuollon tarpeesta, ei samojen tietojen perusteella tarvitse tehdä lastensuojeluilmoitusta.)

Lastensuojeluilmoitus on tarpeen tehdä silloin, kun herää huoli lapsen hyvinvoinnista ja huolenpidosta. Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä tarvittaessa ilman lapsen tai perheen suostumusta, mutta mikäli mahdollista, sen tekemisestä pyritään keskustelemaan lapsen tai huoltajien kanssa. Lastensuojeluilmoitus on tarpeen tehdä esimerkiksi seuraavissa tilanteissa:

- Lapsen kohdistuva pahoinpitely tai sen epäily.
- Lapsen hoidon laiminlyönti.
- Perheväkivalta.
- Lapsen tai vanhemman päihteiden käyttö.
- Lapsen rikollisuus.
- Lapsen käyttäytyminen on muuten tavanomaisesta poikkeavaa, esimerkiksi hyvin vetäytyvää, apaattista tai yliaggressiivista.

Rautavaaran kunnan suunnitelmassa kasvatusteknisen ja kurinpitotoimien käyttämisestä esikoulussa, perusopetuksessa ja lukiossa on myös määritetty, että lastensuojeluilmoitus tehdään myös, mikäli oppilaalla on poissaoloja 60 h tai enemmän, eikä näistä ole toimitettu riittävää selvitystä.

Lastensuojeluilmoitus tehdään puhelimitse (Perhesosiaalityö ja sosiaaliohjaus, liite 4.) tai paperisella lomakkeella, joka toimitetaan Perheiden sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen palvelupaikkaan, joka toimii osoitteessa: Rautavaaran kunnantalo, Koulutie 1, 73900 RAUTAVAARA. Lomake on saatavissa Pohjois-Savon hyvinvointialueen verkkosivuilta: <https://pshyvinvointialue.fi/lastensuojeluilmoitus>.

Sosiaalipäivystys

Sosiaali- ja kriisipäivystys toimii maakunnallisesti ympärivuorokautisessa häiriötilannevalmiudessa ja vastaa sosiaalisissa hätätilanteissa ja muissa erityistilanteissa psykososiaalisen tuen sekä akuutin kriisityön järjestämisestä.

Tarvittaessa opiskeluhoollon edustaja, rehtori/apulaisrehtori tai opettaja voi ottaa yhteyttä sosiaalipäivystykseen, kun tilanne vaatii kiireellistä ja välttämätöntä sosiaalityön arviota tai toimenpiteitä, esimerkiksi tilanteessa, jossa on:

- huoli alaikäisen lapsen olosuhteista tai turvallisuudesta,
- havaittu tai on perusteita epäillä perheväkivaltaa.

Äkillisen ja traumaattisen kriisitilanteen kohdannutta oppilasta, opiskelijaa tai perhettä voi ohjata ottamaan yhteyttä kriisipäivystykseen. Tällaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi:

- väkivallan kohteeksi joutuminen
- läheisen kuolema
- vakava sairastuminen tai vammautuminen
- onnettomuudet (esim. tulipalo, liikenne)

Päivystysnumero: +358 447183930

Kiireellistä apua vaativassa tilanteessa soitetaan aina hätänumeroon 112.

4.6.3 Yhteistyö etsivän nuorisotyön kanssa

Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva alle 29-vuotias nuori, joka tarvitsee apua ja tukea viipymättä päästäkseen palvelujen ja muun tuen piiriin, joka edistää hänen kasvuaan, itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaansa sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivä nuorisotyö perustuu vapaaehtoisuuteen ja luottamuksellisuuteen. Etsivä nuorisotyöntekijä työskentelee nuoren rinnalla ja kunnioittaa nuoren omaa näkemystä tuen tarpeistaan. Etsivä kulkee nuoren rinnalla verkostoissa, tukien nuorta

tekemään itsensä näköisiä päätöksiä, jotka tukevat hänen aktiivista toimijuutta sekä kiinnittymistä yhteiskuntaan.

Tietojen luovuttamista etsivään nuorisotyöhön ohjaa Nuorisolaki.¹⁴ Ilmoitusvelvollisuus etsivään nuorisotyöhön:

1. opetuksen järjestäjän on luovutettava tiedot perusopetuksen päättäneestä nuoresta, joka ei ole sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin;
2. koulutuksen järjestäjän on luovutettava tiedot nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa tai lukiokoulutuksessa;
3. puolustusvoimien ja siviilipalveluskeskuksen on luovutettava tiedot nuoresta, joka vapautetaan varusmies- tai siviilipalveluksesta palveluskelpoisuuden puuttumisen takia tai joka keskeyttää palveluksen.

Sen lisäksi seuraavat tahot voivat luovuttaa yhteystiedot nuoren luvalla:

1. opetuksen järjestäjä voi luovuttaa tiedot perusopetuksen päättäneestä nuoresta, joka ei ole sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin;
2. koulutuksen järjestäjä voi luovuttaa tiedot oppivelvollisesta nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa, lukiokoulutuksessa tai tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa;
3. myös muu kuin edellä tässä pykälässä tarkoitettu viranomainen sekä Kansaneläkelaitos voivat luovuttaa tiedot nuoresta, jos viranomainen tai Kansaneläkelaitos arvioi tehtävässään saamiensa tietojen perusteella ja nuoren tilanne ja tuen tarve kokonaisuudessaan huomioon otettuna nuoren tarvitsevan viipymättä tukea päästäkseen palvelujen ja muun tuen piiriin.

Lisäksi nuori itse tai kuka vaan nuoren kanssa toimiva taho tai nuoren läheinen voi olla yhteydessä etsivään nuorisotyöhön nuoren luvalla. Tavoitteena on, että mahdollisimman moni nuori pääsee tarvitsemiensa palveluiden ja tuen piiriin, jotta nuoren osallisuutta voidaan lisätä ja syrjäytymistä ehkäistä.

Etsivällä nuorisotyöllä on käytössä valtakunnallinen yhteysetsivaan.fi verkkopalvelu, joka lähettää nuoren yksilöintitiedot nuoren kotikuntaan. Palvelu on vahvan sähköisen tunnistautumisen takana. Kun nuoren tiedot lähetään palvelun kautta, menevät ne tietoturvallisesti nuoren kotikunnan etsivälle nuorisotyölle. Verkkopalvelun lisäksi ilmoituksen etsivälle voi tehdä myös vanhoja kanavia, puhelinsoittoa ja salattua sähköpostia käyttäen. Lisätietoja yhteydenottokanavasta: <https://yhteysetsivaan.fi/tietoa-palvelusta-ja-yhteystiedot>.

4.6.4 Yhteistyö poliisin kanssa

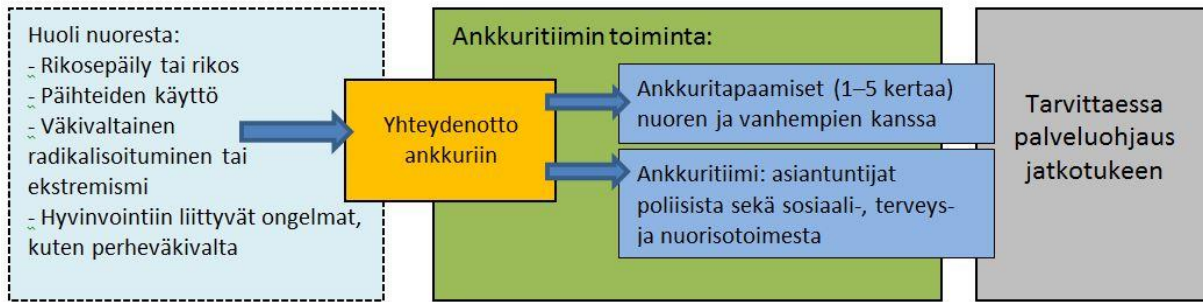
Ankkuritoiminta

Koulu voi tarvittaessa tehdä yhteistyötä Poliisin kanssa esimerkiksi tilanteissa, joissa huoleen lapsesta tai nuoresta liittyy rikosepäily/rikos, päihteiden käyttö, väkivaltaisuus tai hyvinvointiin liittyvät ongelmat. Ankkuritoiminnan tarkoituksena on varhaisen vaiheen nuorten hyvinvoinnin edistäminen ja rikosten ennalta ehkäiseminen. Paikallisesti ankkurit voivat toimia myös lähisuhde- ja perheväkivaltatehtävissä. Ankkuritoiminnassa nuori kohdataan yksilöllisesti ja kokonaisvaltaisesti. Keskeistä on nuoren omien vahvuuksien huomioiminen ja tukeminen. Varhainen puuttuminen estää ja ehkäisee ongelmien kasautumisen ja vaikeutumisen. Ankkuritoiminnassa pyritään löytämään nuorelle tarkoituksenmukainen apu ja tuki.

Ankkuritoimintaa toteutetaan moniammatillisissa ankkuritiimissä. Mukana on asiantuntijoita poliisista, sosiaali-, terveys- ja nuorisotoimesta. Tiimin kokoonpano voi vaihdella tapauskohtaisesti.

¹⁴ Nuorisolaki (1285/2016)10-12 §

Moniammatillinen tiimi tapaa nuoren ja hänen huoltajansa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta nuorta voidaan tukea tarkoituksenmukaisesti ja tarvittaessa ohjata oikean avun tai tuen piiriin.

Kuva 2. Ankkuritoiminta¹⁵

Rikosilmoitus

Jokaisella opetuksen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Lapset, oppilaat ja opiskelijat eivät toiminnallaan saa vaarantaa toistensa, oppilaitosyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä. Oppilaan/opiskelijan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäydyttävä asiallisesti järjestyssääntöjen edellyttämällä tavalla. Kouluun tai oppilaitokseen ei saa tuoda eikä työpäivän aikana pitää hallussa sellaista esinettä tai ainetta, jonka hallussapito on muussa laissa kielletty, tai jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta taikka joka erityisesti soveltuu omaisuuden vahingoittamiseen, ja jonka hallussapidolle ei ole hyväksyttävää syytä.¹⁶

Jos väkivaltaa ilmenee, tai sitä epäillään tapahtuneen oppimisympäristössä, -yhteisössä tai koulumatkalla, on esi- ja perusopetuksen sekä lukio- ja ammatillisen koulutuksen opettajalla, rehtorilla ja varhaiskasvatuksen johtajalla velvollisuus ilmoittaa siitä väkivallan uhrin ja väkivallan tekijän huoltajille (tai muulle lapsen lailliselle edustajalle). Ilmoitusvelvollisuus koskee väkivallan kohteena olevaa lasta, oppilasta ja alle 18-vuotiasta opiskelijaa, sekä epäiltyä tekijää.

Maailman terveysjärjestö WHO:n määritelmän mukaan väkivalta on vallan, kontrollin tai fyysisen voiman tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista siten, että se kohdistuu toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään ja johtaa tai voi johtaa vamman syntymiseen, kehityksen häiriytymiseen, perustarpeiden tyydyttämättä jäämiseen tai kuolemaan. Väkivallanteot voivat olla fyysisiä, henkisiä tai seksuaalisia. Väkivallanteoista useimmat ovat Suomen lainsäädännön mukaan rangaistavia tekoja. Kouluissa, oppilaitoksissa ja varhaiskasvatuspalveluissa lasten, nuorten ja yhteisön turvallisuus on koko henkilöstön vastuulla.

Väkivallanteiden yhteydessä koulussa/oppilaitoksessa arvioidaan, täyttääkö teko pahoinpitelyn tunnusmerkkejä. Jos varhaiskasvatuksen, koulun tai oppilaitoksen henkilöstö epäilee lapsen tai nuoreen kohdistuvaa lievää pahoinpitelyä, muuta henkeen tai terveyteen kohdistuvaa rikosta tai lapseen kohdistuvaa seksuaalirikosepäilyä, tai alle 15-vuotiaan nuoren tekemää, rikoksen tunnusmerkit täyttävää tekoa, on henkilöstöllä velvollisuus tehdä rikosilmoitus salassapidon estämättä. Henkilöstöllä on oikeus tehdä ilmoitus, jos on tehtävissään saanut tietoja, joiden perusteella on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi.

15 vuotta täyttänyt on rikosoikeudellisesti vastuussa väkivaltaisista teoistaan. Vahingonkorvausvelvollisuudelle ei ole alaikärajaa, joten pienikin lapsi voi olla korvausvelvollinen vahinkoa aiheuttaneista teoistaan.

¹⁵ Lähde: <https://ankkuritoiminta.fi/toiminta>

¹⁶ Perusopetuslaki (628/1998) 7 luku 28 §

5 Opiskeluhuollon yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa

Oppilas- ja opiskeluhuoltolain (1287/2013) mukaisesti opiskeluhuoltotyötä toteutetaan yhteistyössä oppilaiden ja huoltajien kanssa. Oppilaille ja heidän huoltajilleen annetaan tieto käytettävissä olevasta opiskeluhuollosta ja heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan oppilashuollon palveluja. Huoltajalla sekä oppilaalla ikätasonsa mukaisesti on aina päätäntävalta siitä, ketkä saavat osallistua oppilaan yksilölliseen opiskeluhuoltotyöryhmään. Huoltajilla on myös vanhempainyhdistyksen kautta mahdollisuus osallistua koulun yhteisölliseen opiskeluhuoltotyöryhmään.

Oppilaat ja huoltajat saavat tietoa opiskeluhuollon palveluista koulun henkilökunnalta. Opiskeluhuoltotyöstä tiedotetaan tarpeen mukaan vanhempainilloissa, huoltajapalavereissa ja Wilman kautta.

Perusopetuslain mukaan ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta ja oppivelvollisuuden suorittamisesta on huoltajilla. Koulu puolestaan vastaa opetuksesta ja tukee oppilaan kasvua. Kodin ja koulun välinen yhteistyö edellyttää aktiivisuutta, avoimuutta ja sitoutumista kummaltakin osapuolelta. Tiivis yhteistyö kodin ja koulun välillä helpottaa tuentarpeiden huomaamista ja tuen antamista riittävän varhaisessa vaiheessa. Kotien kanssa tehtävässä yhteistyössä ovat avainasemassa luokanopettajat ja -valvojat sekä ryhmänohjaajat.

Koulukeskuksella toimii sekä ala- että yläkoulun ja lukion oppilaskunnat. Oppilaskunnista on oppilasedustus yhteisöllisessä oppilashuollossa lukuvuosittain. Oppilaskunnan edustajien kautta opiskeluhuoltotyöryhmälle välittyy tieto siitä, millaiseksi oppilaat ja opiskelijat kokevat hyvinvoinnin koulukeskuksella. Oppilaskuntatoiminnan kautta oppilaat voivat osallistua erilaisten hyvinvointia tukevien toimintamallien kehittämiseen koululla ja tehdä myös itse aloitteita hyvinvoinnin edistämiseksi.

6 Opiskeluhuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhuoltoryhmä. Käytännön vastuu opiskeluhuoltoryhmän toiminnasta on koulun apulaisrehtorilla. Toiminnan laillisuudesta vastaa loppukädessä koulukeskuksen rehtori. Koulutuksen järjestäjät seuraavat opiskeluhuoltosuunnitelman toteutumista yhteistyössä opetustoimen ja hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystoimen opiskeluhuoltopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa. Opetushallitus ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos seuraavat yhteistyössä opiskeluhuollon toteutumista ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti.¹⁷ Koulutuksen järjestäjän on salassapitosäynnösten estämättä pyynnöstä toimitettava opetushallintoviranomaiselle sekä Terveiden- ja hyvinvoinnin laitokselle opiskeluhuollon valtakunnallisessa arvioinnissa, kehittämisessä, tilastoinnissa ja seurannassa tarvittavat tiedot.¹⁸ Valtakunnallisten kyselyjen ja arviointien koulukohtaiset tulokset käsitellään yhteisöllisessä opiskeluhuoltotyöryhmässä ja niiden perusteella suunnitellaan ja toteutetaan tarvittavat toimenpiteet.

Koulutuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikunnan opetustoimen ja hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystoimen kanssa myös opiskeluhuollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta.¹⁹ Vastuu omavalvonnan toteuttamisesta ja kehitystarpeiden esille tuomisesta on jokaisella työntekijällä. Yhteisöllinen opiskeluhuoltotyöryhmä kerää palautetta oppilailta, opetushenkilöstöltä, huoltajilta sekä oppilashuollon eri toimijoilta lukuvuosittain. Kyselyt toteutetaan esimerkiksi sähköisenä Forms-kyselynä. Osana KiVa-koulu ohjelmaa lukuvuosittain

¹⁷ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 25 § 1 mom. (1287/2013)

¹⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 25 § 3 mom. (1287/2013)

¹⁹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 26 § (1287/2013)

maaliskuussa toteutetaan myös Kiva-kysely, jonka kysymykset liittyvät kaverisuhteisiin ja hyvinvointiin koulussa. Seurannassa käytetään hyväksi myös muita oppilaiden hyvinvointiin kohdistuvia selvityksiä, joihin yläkoulussa ja toisella asteella kuuluvat esimerkiksi kouluterveyskysely. Koulun opiskeluhuoltoryhmä päättää tulosten perusteella vaadittavat toimenpiteet, jotka rehtori kirjaa seuraavan lukuvuosisuunnitelman painopisteiksi. Tulokset kootaan tiedoksi hyvinvointilautakunnalle esiteltävään lukuvuosikertomukseen. Rehtori ja apulaisrehtori vastaavat tiedottamisesta koulunsa henkilöstölle, oppilaille, opiskelijoille, huoltajille sekä tarvittaville yhteistyötahoille.

Opiskeluhuollon toimintaa arvioidaan yhteisöllisessä opiskeluhuoltoryhmässä kerran lukuvuodessa kevään kokouksessa.

7 Liitteet

Liite 1. Koulun järjestyssäännöt

Liite 2. Poissaolot ja niihin puuttuminen

Liite 3. Kiusaamistilanteet ja kiusaamisen ennaltaehkäisy

Liite 4. Yhteystiedot

7.1 Koulun järjestyssäännöt

Rautavaaran koulukeskuksen järjestyssäännöt

Järjestyssääntöjen tarkoitus on mahdollistaa kaikille sujuva koulunkäynti perusopetuslaissa ja lukiolaissa määritellyllä tavalla:

Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Oppilaitokseen ei saa tuoda eikä työpäivän aikana pitää hallussa sellaista esinettä tai ainetta, jonka hallussapito on muussa laissa kielletty tai jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta taikka joka erityisesti soveltuu omaisuuden vahingoittamiseen ja jonka hallussapidolle ei ole hyväksyttävää syytä.

Opiskelijalla on velvollisuus osallistua opetukseen, jollei hänen poissaololleen ole perusteltua syytä. Opiskelijan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyttävä asiallisesti. Opiskelijan on käyttäytyttävä muita kiusaamatta ja vältettävä toimintaa, joka voi vaarantaa muiden opiskelijoiden, oppilaitosyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä.

1. Käyttäytyminen

- a. Käyttäydyän kaikissa tilanteissa ja kaikkia kohtaan kohteliaasti.
- b. Otan toiset huomioon antamalla työ- ja opiskelurauhan.
- c. Käyttäydyän hyvien tapojen mukaisesti oppitunneilla, välitunneilla, retkillä sekä koulun muissa tapahtumissa ja käytän asiallista kieltä.
- d. Kunnioitan toisia. Puhun toisille ystävällisesti, enkä käytä haukkumasanoja.
- e. En poistu koulupäivän aikana koulun alueelta ilman lupaa.
- f. Välitunnit vietän peruskoulussa ulkona: Luokkien 1-5 välituntialueena on puisto ja luokkien 6-9 koulun sisäpiha. Pyöräkatos ei kuulu välitunnin viettoalueeseen.
- g. Ruokailussa menen ruokalaan opettajan johdolla ja ruokailen rauhallisesti hyviä ruokailutapoja noudattaen.
- h. En heittele asioita tai välineitä, kuten koulutarvikkeita tai lumipalloja.
- i. Noudatamme kaikissa tilanteissa koulun henkilökunnan ohjeita.

2. Opiskelu

- a. Koulussa opiskellaan opetussuunnitelmassa määritellyjä sisältöjä. Osallistun opetukseen lukujärjestyksen mukaisesti ja suoritan tehtäväni tunnollisesti.
- b. Otan selvää ja huolehdin itse mahdollisen poissaolon aikaisista kotitehtävistä: 1-4. luokilla saan apua huoltajiltani ja 5. luokasta eteenpäin huolehdin tehtävistä mahdollisuuksien mukaan itsenäisesti.
- c. Pidän älypuhelimia ja muita laitteita oppitunneilla äännettömänä repussa. Luvan laitteen käyttöön oppitunnilla antaa opettaja.
- d. Minulla on koulussa mukana opiskeluun tarvittavat välineet (kynä, kumi, oppikirjat ja vihkot).

3. Siisteys ja materiaaleista huolehtiminen

- a. Huolehdin ympäristön siisteydestä siivoamalla omat jälkeni.
- b. Huolehdin roskat roskikseen.

7.2 Poissaolot ja niihin puuttuminen

Oppilaiden poissaolot ja niihin puuttuminen Rautavaaran yhtenäiskoulussa

Peruopetuslain 26 § velvoittaa huoltajia huolehtimaan lapsen oppivelvollisuuden suorittamisesta. Läsnaolo koulussa kuuluu oppivelvollisuuden suorittamiseen. Jos oppilas ei voi osallistua opetukseen esimerkiksi sairauden vuoksi, huoltaja ilmoittaa siitä koululle jo ensimmäisenä poissaolopäivänä. Luokanopettaja sekä luokanohjaaja seuraavat ryhmänsä oppilaiden poissaoloja. Jokainen opettaja merkitsee Wilman tuntimerkintöihin oppilaiden poissaolot opettamiltaan tunneilta.

Huoltajan tulee ilmoittaa luokanopettajalle/-valvojalle syy oppilaan poissaololle koulusta. Jos oppilas on poissa koulusta esimerkiksi lomamatkan vuoksi, pyytää huoltaja oppilaalle vapaata Wilman kautta. 1-5 päivän poissaoloissa lupa pyydetään oppilaan omalta luokanopettajalta tai -ohjaajalta. Viittä päivää pidemmän vapaan myöntää rehtori. Huoltajan tai oppilas kysyy poissaolon aikaiset tehtävät opettajilta. Huoltaja huolehtii siitä, että oppilaan opiskelu etenee myös poissaolon aikana.

Poissaoloihin puututaan esimerkiksi niissä tapauksissa, kun kyseessä on selvittämätön tai luvaton poissaolo, poissaolo on toistuvaa tiettyinä viikonpäivinä tai oppitunteina, oppilas myöhästelee paljon tai kun selvitetty poissaolot ovat jatkuvia ja niitä on paljon. Poissaoloihin puuttuminen tapahtuu seuraavan mallin kautta:

1. Kun oppilaalla alkaa olla toistuvia poissaoloja, on luokanopettaja/-ohjaaja yhteydessä oppilaan huoltajaan. Luokanopettaja/-ohjaaja sekä huoltaja sopivat tarvittavista tukitoimista (esimerkiksi tukiopetus, käynti kuraattorilla, ohjaus terveydenhoitajalle). Luokanopettaja/-ohjaaja merkitsee Wilman tuntimerkintöihin, että keskustelu poissaoloista on käyty.
2. Kun poissaolotunteja on **lukukauden aikana kertynyt 40h**, luokanopettaja/-ohjaaja ohjaa oppilaan kuraattorin tapaamiseen. Koulukuraattori on poissaoloista yhteydessä huoltajaan ja merkkää käydyn keskustelu Wilman tuntimerkintöihin.
3. Kun poissaolotunteja on **lukukauden aikana kertynyt 60h**, kutsuu oppilaan luokanopettaja/ohjaaja koolle yksilöllisen opiskeluhoitoryhmän, jossa keskustellaan tukitoimien tarpeesta. Yksilölliseen opiskeluhooltoon osallistuu asiaa koskevan oppilaan huoltaja, oppilas itse sekä tarvittava opiskeluhooltohenkilöstö (koulukuraattori, -psykologi, -terveydenhoitaja, sosiaalityöntekijä, rehtori, erityisopettaja). Yksilökohtainen opiskeluhoolto kirjataan Wilman tuntimerkintöihin ja siitä tehdään kirjallinen opiskeluhooltokertomus, joka talletetaan koulun arkistoon.

Kun poissaolotunteja on **lukukauden aikana kertynyt 60h tai yli, eikä poissaoloista ole toimitettu riittävää selvitystä** (esimerkiksi lääkärintodistus tai kirjallisesti Wilman kautta pyydetty lupa lomamatkan aikaiselle poissaololle), luokanopettaja/-valvoja tekee lastensuojeluilmoituksen.

7.3 Kiusaamistilanteet ja kiusaamisen ennaltaehkäisy -toimintamalli

Rautavaaran yhtenäiskoulun ja lukion toimintamalli kiusaamistilanteisiin ja kiusaamisen ennaltaehkäisyyn

Mitä kiusaaminen on?

Kiusaaminen on toistuvaa ja tarkoituksellista toimintaa, jolla aiheutetaan fyysistä, esineellistä tai psyykkistä haittaa toiselle tai yritetään alentaa toisen ihmisarvoa. Toiminta katsotaan toistuvaksi ja tarkoitukselliseksi silloin, kun tekijä ei lopeta sitä, vaikka häntä on pyydetty lopettamaan.

Kiusaaminen on toimintaa, jonka tarkoituksena on saada toiselle paha mieli tai pelokas olo. Se on toimintaa, joka satuttaa tai ahdistaa toista ja tapahtuu kohteen tahtoa vastaan.

Kiusaamisen osapuolilla on selkeät roolit. Kiusattu on se, jota kohtaan teko tapahtuu. Kiusaaja on teon tekijä. Lisäksi kiusaajiksi voidaan lukea myös hiljaiset hyväksyjät sekä kiusaamiseen kannustajat. Hiljaiset hyväksyjät osallistuvat kiusaamiseen hyväksymällä asian. He eivät puolusta kiusattua, eivätkä kerro näkemästään/kuulemastaan kiusaamisesta aikuiselle. Kannustajat puolestaan yllyttävät kiusaamiseen, vaikka eivät itse näennäisesti osallistu tekoihin.

Kiusaamista voi tapahtua sekä koulussa että vapaa-ajalla. Kiusaaminen voi tapahtua kokonaan tai osittain myös somealustoilla. Koulussa käsitellään aina kaikki siellä tapahtunut kiusaaminen. Koulussa voidaan ottaa käsittelyyn myös vapaa-ajalla tapahtunut kiusaaminen, jos se vaikuttaa koulunkäyntiin.

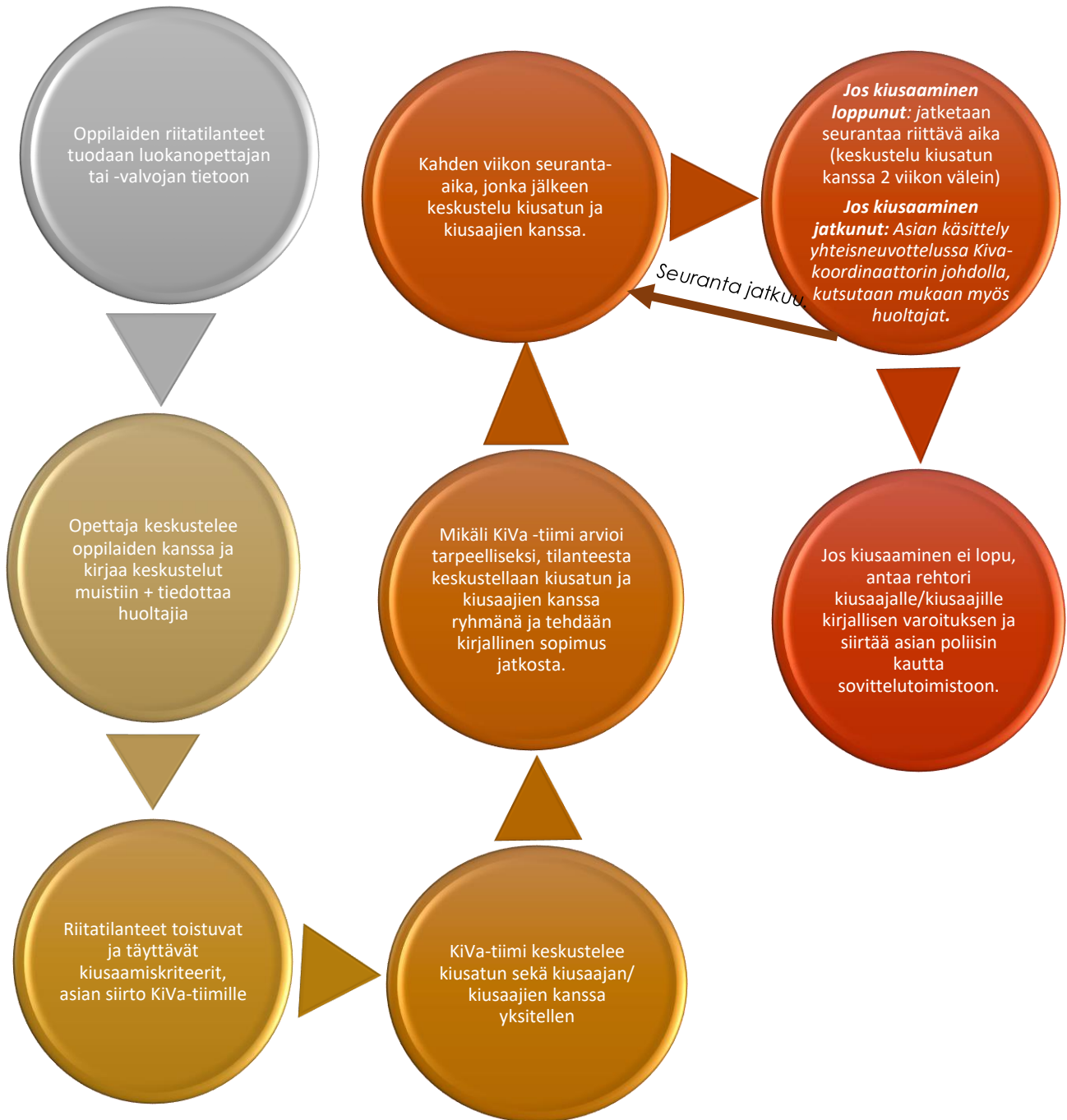
Esimerkkejä henkisestä eli psyykkisestä kiusaamisesta: nimittely, selän takana pahan puhuminen, valehtelu, ulkopuolelle jättäminen, toisten vähättely

Esimerkkejä fyysisestä kiusaamisesta: töniminen, potkiminen, lyöminen, raapiminen, nipistäminen

Miten kiusaamista ennaltaehkäistään koulussa?

- kummioppilastoiminta (5.lk kummeja 1.luokkalaisille)
- luokkien ryhmäyttäminen suunnitellusti ja pitkäkestoisesti
- tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelu suunnitellusti ja pitkäkestoisesti
- hyvien vuorovaikutussuhteiden tukeminen ja ylläpitäminen (sekä aikuiset että oppilaat)
- luokanopettajan tai -valvojan säännölliset keskustelut ryhmänsä oppilaiden kanssa
- selkeät toimintamallit ja järjestyssäännöt koulussa ja niiden säännöllinen läpikäynti
- oppilailla on tieto siitä, mitä kiusaaminen on ja miten siihen puututaan
- koulun ja kodin yhteistyö (tiedottaminen, matalan kynnyksen yhteydenpito, avoin kommunikointi mitä koulu toivoo kodilta ja toisinpäin, luokkakohtaiset vanhempainillat, vanhempainyhdistyksen toiminta)
- koulunuorisotyön toteuttaminen
- oppilaiden hyvinvointia seurataan: oppilaskuntien toteuttamat kyselyt ja kartoitukset lukuvuosittain sekä kouluterveyskyselyt joka toinen vuosi
- riitatilanteisiin puuttuminen ja niiden selvittely luokanopettajan ja -valvojan avulla
- KiVa-oppituntien pitäminen oppilaille säännöllisesti

Miten oppilaiden väliseen kiusaamiseen puututaan koulussa?

Kiusaaminen somealustoilla (lähde: www.netari.fi/kiusaaminen)

Nykyisin kiusaamista tapahtuu paljon myös netissä. Kiusaamista voi tapahtua esimerkiksi peliympäristöissä, some-julkaisujen kommentti-osioissa, yksityisviesteillä tai suljetuissa someryhmissä. Kouluympäristössä tapahtuva kasvokkainen kiusaaminen voi myös kytkeytyä nettikiusaamiseen. Nettikiusaaminen on väärin siinä missä muukin kiusaaminen ja siihen täytyy puuttua välittömästi.

Esimerkkejä nettikiusaamisesta:

- Ulossulkeminen ryhmistä.
- Ilkeiden ja loukkaavien kommenttien ja viestien lähettäminen.
- Perättömien huhujen levittäminen.
- Kuvien tai muun yksityisen tiedon levittäminen.

Nettikiusaaminen voi olla myös rikos, esimerkiksi:

- Kunnianloukkaus.
- Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen.
- Rangaistava vihapuhe.
- Laiton uhkaus.
- Vainoaminen.
- Viestintärauhan rikkominen.

Lapsen oikeudet ovat voimassa myös verkossa. On tärkeää tiedostaa omat ja toisten oikeudet verkossa, jotta voisi tunnistaa tilanteita, jolloin oikeuksia rikotaan. Kiusaaminen verkossa on vakava asia ja siihen täytyy puuttua samanlailla miten muuallakin tapahtuvaan kiusaamiseen.

Jos kohtaat kiusaamista netissä:

- Jos saat ikäviä viestejä, älä vastaa niihin.
- Estä niitä lähettänyt käyttäjä. Sinun ei tarvitse selittää estämistä hänelle.
- Ota viestistä kuvakaappaus. Sitä voidaan hyödyntää asian selvittämisessä ja mahdollisen rikoksen selvittämisessä.
- Ilmoita tapahtuneesta somealustan ylläpidolle.
- Kerro luotettavalle aikuiselle.

Mitä jos kiusaaja on koulun aikuinen?

Koulun henkilökunnan toiminta perustuu YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen sekä Suomen lakeihin. Myös opetussuunnitelma määrittelee koulun toimintaa ja siellä olevia arvoja. Koulun henkilökunta on auktoriteettiasemassa suhteessa oppilaisiin. Oppilas kohtaa koulussa tilanteita, joissa opettajan toiminta voi tuntua epäreilulle. Yleensä nämä tilanteet eivät ole sellaisia, että kyseessä olisi kiusaaminen.

Joskus oppilas voi kuitenkin joutua tilanteeseen, jossa koulun aikuinen käyttäytyy epäasiallisesti. Tällaisessa tilanteessa oppilas voi joutua esimerkiksi nimittelyyn, huutamisen, uhkailun tai epäsoviksen fyysisen koskemisen kohteeksi. Turvattomuuden tai pelon tunteen kokeminen voi olla merkki siitä, että aikuinen on käyttäytynyt tilanteessa epäasiallisesti.

Jos koet koulun aikuisen käyttäytyvän epäasiallisesti, kerro asiasta huoltajallesi. Kerro asiasta joko itse tai huoltajasi kanssa myös rehtorille tai apulaisrehtorille.

Jokaisesta esiin nostetusta epäasiallisesta käytöksestä keskustellaan asianosaisen henkilökunnan jäsenen kanssa. Lisäksi järjestetään keskustelu, jossa on mukana rehtori tai apulaisrehtori, huoltaja sekä asianosaiset oppilas ja henkilökunnan jäsen.

Aikuista koskevissa kiusaamisepäilyissä hankitaan tarvittaessa lisäselvitystä samaan tapaan kuin oppilastapauksissakin (esimerkiksi silminnäkijöiltä tai kameravalvonnan avulla). Tapauskohtaisesti päätetään kurinpitotoimista, kuten suullisen huomautuksen tai kirjallisen varoituksen antamisesta.

Mikäli oppilas ja/tai huoltaja kokee koulun henkilökunnan toiminnan epäasialliseksi, voi huoltaja tehdä asiasta myös kantelun Aluehallintovirastolle. Aluehallintovirasto valvoo laillisten oikeuksien toteutumista esiopetuksessa, perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa.

7.4 Yhteystiedot

Opiskeluhuollon yhteystiedot

Opiskeluhuoltoryhmä:

Rehtori: Marianne Korkalainen
puh. 040 860 8231
E-mail: marianne.korkalainen (at) rautavaara.fi

Apulaisrehtori: Silja Kavilo
puh. 041 732 4094
E-mail: silja.kavilo (at) rautavaara.fi

Yksilökohtaisen opiskeluhuollon palvelut:

Koulukuraattori: Tiia Hartikainen
puh. 040 860 8174
tiia.hartikainen@pshyvinvointialue.fi

Kouluterveydenhoitaja:
puh. 044 717 1265

Koulupsykologi:
Wilma-viestitse

Minne otan yhteyttä, jos huoli lapsesta herää?

Akuutti kriisi- tai hätätilanne:

Sosiaalipäivystys

Päivystysnumero: +358 447183930

Lapsi jää ilman opiskelupaikkaa:

Erityisnuorisotyöntekijä/Etsivä nuorisotyö: Sari Ahonen
p. 044 452 5796

Tukea lapsen kasvuun & kehitykseen sekä vanhemmuuteen:

Kasvatus- ja perheneuvonta, pohjoinen perhekeskus:

Perheneuvolan työntekijät soittajalla ma klo 8-10, to klo 12-14
puh. +358 406565117

Lastensuojeluilmoitus:

Yleistä tietoa ja ilmoituspohja

<https://pshyvinvointialue.fi/lastensuojeluilmoitus>

Perhesosiaalityö ja sosiaaliohjaus, pohjoinen alue

tel:+358 405434935 ohjaus ja neuvonta

tel:+358 400144505 perhesosiaalityön esihenkilö

Rikosepäily/rikos:

Poliisiin ankkuritoiminta (Pohjois-Savo/Iisalmi)

Poliisi: 0295 455 039 ja 0295 455 247

Sähköposti: ennaltaestava.pohjois-savo.ita-suomi@poliisi.fi

Poliisipäivystys (Itä-Suomen poliisilaitos, Nurmee)

p. 0295 415 455, vaihde p. 0295 450 311